

TARTU ÜLIKOOLI MUUSEUMID

Aastaruanne 2009

Tartu 2009

SISUKORD

Tartu Ülikooli Muuseumid 2009	3
I. Tartu Ülikooli ajaloo muuseum 2009	7
II. Tartu Ülikooli kunstimuuseum 2009	25
III. Tartu Ülikooli loodusemuuseum 2009	33

Tartu Ülikooli Muuseumid 2009

2009. aasta märksõnad olid: Eesti muuseumiaasta, rahvusülikooli 90. aastapäev, rahvusvaheline astronoomia aasta, rahvusvaheline Darwini aasta.

Ülikooli ajaloo muuseum pühendus UNESCO maailma kultuuripärandisse kuuluva Tartu tähetorni restaureerimise ja muuseumiks kujundamise projekti täitmisele. Projekti finantseerib EAS piirkondade konkurentsivõime arendamise programmist. Muuseum osales tähetorni ehitus-restaureerimise projekti ja selle eriosade lähteülesannete koostamisel ja projekteerimiste organiseerimisel, hangete ja lepingute ettevalmistamisel. Lisaks tähetornile algatati hoonekompleksi kuuluvate teiste hoonete projekteerimise organiseerimisel ja koostati sisulised kontseptsioonid. Endisesse töllakuuri planeeriti 3D-kuup, mis realiseerumise korral oleks Eestis esmakordne sarnane rakendus. Muuseum alustas suuremahulist restaureerimist, sh oli oluline maailmakuulsa Fraunhoferi refraktori restaureerimine. Kogu aasta jooksul toimus tähetorni ekspositsiooni sisuline ettevalmistamine, mis nõudis paljude ekspertide kaasamist ja mahukat arhiivitööd Eestis ja Saksamaal. Eesti astronoomiateaduse arengut 20. sajandil tutvustas näitus „Struveta ei oleks satelliittelevisiooni“, kus erilist tähelepanu pälvis lunoidivaatlusjaama tähtsuse esile toomine. UNESCO osalusprogrammi toetusel avaldati e-raamatud tähetorni ajaloost kolmes keeles, mis tõi käibesse rohkelt uutset informatsiooni.

Rahvusülikooli aastapäevale pühendas ajaloomuuseum mahuka näituse „Eesti ülikool 1919-2009“, mis asendas aegunud 20. sajandi püsiekspositsiooni. Näituse seadmisele eelnes saali sanitaarremont ja tehniliste süsteemide uuendamine. Ekspositsiooni arendamisega on seotud ka mitmeaastase töö tulemusel valminud interaktiivne kaart, millele on kantud Eestiga seotud teadlaste ja maadeavastajate nime kandvad geograafilised paigad (KIK projekt).

Koostati ajaloomuuseumi püsiekspositsiooni uuendamise kontseptsioon, mis mõtestab ajaloomuuseumi hoone terviklikult ning ekspositsiooni osad saalide kaupa.

Kunstimuuseumi olulisim sündmus oli muuseumiaastale pühendatud interaktiivne antiiginäitus „Carpe diem“. Näitusega kaasnes mitmekülgne ürituste programm, sh Homerose eepose „Ilias“ nonstopettekannet, antiigiakadeemia loengute sari, mitmed uued muuseumiprogrammid ja muud üritused. Püsiekspositsioon täienes interaktiivsete eksponaatidega. Rahvusülikooli 90. aastapäeva tähistati näitusega „Ülikool naerab“, mis tutvustas esmakordselt ülikooli inimesi karikatuurikunstis.

Kunstimuuseum alustas kogu graafikafondi ümberpaigutamist uude hoidlasse ning töötati välja graafika etapiviisilise konserveerimise kava.

Loodusmuuseumil on võtmeroll mitmetes andmebaaside ja loodusharidusalastes aktiivsustes. Loodusmuuseumi eestvedamisel avati veebiportaal eElurikkus (<http://elurikkus.ut.ee/>), mis koondab ühte kohta Eesti eluslooduse andmestiku ning mis avab spetsialistidele ja avalikkusele ligipääsu loodusmuuseumi ja teiste Eesti teadusasutuste kollektsioonide andmebaasidele. Oluliselt arendati edasi veebitöölaua PlutoF funktsionaalsust. PlutoF on mõeldud loodusteaduslike andmebaaside haldamiseks, sh. andmete veebipõhiseks sisestamiseks, vaatamiseks, täiendamiseks ja analüüsimiseks. Veebiportali avamist toetas olulisel määral Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna projekt EE0018 "Estonian biodiversity database and information network supporting Natura 2000" (2008-2010), milles ülikooli loodusmuuseum on juhtpartner. Andmebaasialase koostöövõrgustiku arendamisel oli oluline roll ka riiklikul finantseerimisel humanitaar- ja loodusteaduslikele kogudele haridus- ja teadusministeeriumi kaudu, kus koordineerivates töörühmades ning publikatsioonides osalesid aktiivselt ka loodusmuuseumi asjatundjad. Tartu Ülikooli siseselt tugevdati koostööd andmebaaside arendamise ning teaduse populariseerimise alal töörühmadega loodus- ja tehnoloogiaeaduskonnas, sh bioloogilise mitmekesisuse tippkeskusega FIBIR ja genoomika tippkeskusega.

Koostöös tippkeskustega ja teiste koostööpartneritega korraldas loodusmuuseum kaks silmapaistvat konverentsi: 12. veebruaril Charles Darwini 200. sünniaastapäevale pühendatud konverentsi "Elurikkus ja evolutsioon" ja 24.-25. novembril fülogeneetika ja süstemaatika konverentsi "Elurikkuse päritolu ja informaatika". Viimasega tähistati 150 aasta möödumist Charles Darwini "Liikide tekkimise" ilmumisest ning mis oli ühtlasi ÜRO Rahvusvahelise elurikkuse aasta avaüritus Eestis.

Loodushariduse vallas alustas tegevust INTERREG IVA projekt COBWEB - Communicating the Baltic (2009-2011), mille eesmärgiks on Rootsi, Soome, Eesti ja Läti loodushariduskeskuste võrgustiku arendamine ning rändnäituse-ideede ja õppevahendite ühine väljaarendamine.

Aktiivne õpilastele suunatud haridustegevus toimus SA KIK projektide toel. Programmid viidi läbi nii muuseumis kui looduses. Koostati uued õppekava täiendavad õppeprogrammid "Loomastiku mitmekesisus" ja "Looduse mitmekesisus erinevates kooslustes". Jätkus erinevatel teemadel huvipäevade korraldamine. Oluliseks valdkonnaks on kujunenud õpetajatele looduslaste täiendkoolituste läbiviimine. Loodusmuuseum oli õppebaasiks Tamme Gümnaasiumi loodusklassile, Tartu Keskkonnahariduskeskuse zooloogiaringile, Tartu Kutsehariduskeskuse loodusturismi eriala õpilastele ja üliõpilastele. Lisaks avati loodusmuuseumi juures botaanikaring. Loodusharidust toetasid näitused.

Personal seisuga 31.12.2009: 79 töötajat; 62,05 täidetud ametikohta.

Põhifondi suurus seisuga 31.12.2009: 1141660.

Muuseumikülastajate arv: 48 274 (lisaks 13 400 ajaloo muuseumi saalides toimunud üritustel osalenuid). Võrreldes eelmise aastaga külastajate arv suurenes.

Näitused: muuseumides eksponeeriti 31 ajutist näitust, lisaks väljaspool statsionaari 3 näitust 6 kohas).

Eelarve (allikas: TÜ rahandusosakond):

2.10. TÜ Muuseumid									
Töötajaid :		79		Seis 31.12.2009					
Täidetud ametikohti :		62.05							
I Tulud	Jääk	Eelarve	Eelarve täpsustatus	Täpsustatud eelarve	Laekumine	%	Korrigeeritud laekumine	Kulud	%
	2. Tulud teadustegevusest								
2.3. ETF grandid	83.4	640.0	0.0	640.0	780.1	121.9	863.5	773.1	89.5
2.4. Teadus- ja arenduslepingud	-113.9	460.0	0.0	460.0	871.3	189.4	757.4	1,129.0	149.1
2.5. Välislepingud- ja grandid	-1,008.9	1,300.0	0.0	1,300.0	977.6	75.2	-31.3	1,679.7-5371.0	
2.6. Baas-finantseerimine	0.0	212.9	516.2	729.1	729.1	100.0	729.1	726.9	99.7
2.7. Muu teadustegevus (riiklikud programmid)	9.7	3,354.0	393.6	3,747.6	3,747.5	100.0	3,757.2	3,713.0	98.8
Kokku tulud teadustegevusest	-1,029.7	5,966.9	909.8	6,876.7	7,105.6	103.3	6,076.0	8,021.8	132.0
3. Muud tulud									
3.1. Renditulud, piletite ja suveniiride müük	252.4	1,150.0	0.0	1,150.0	1,009.2	87.8	1,261.6	189.6	15.0
3.2. Sihtotstarbelised vahendid	98.9	350.0	0.0	350.0	180.0	51.4	278.9	262.3	94.0
Kokku muud tulud	351.2	1,500.0	0.0	1,500.0	1,189.2	79.3	1,540.4	451.8	29.3
4. Tulud üldfondist	290.1	12,213.3	-382.7	11,830.6	11,830.6	100.0	12,120.7	12,441.9	102.6
6. Arengufond	-93.0	0.0	0.0	0.0	378.4***		285.4	183.2	64.2
6. Eraldis arengufondi	0.0	0.0	0.0	0.0	-378.4***		-378.4	-378.4	100.0
Tegevustulud kokku	-481.3	19,680.2	527.1	20,207.3	20,125.4	99.6	19,644.1	20,720.3	105.5
II Kulud	Jääk	Eelarve	Eelarve täpsustatus	Korrigeeritud eelarve	Jooksev eelarve	Jooksva eelarve täitmine		Jooksev jääk	
						Kulud	%		

1. Tööjõukulud	133.3	11,444.8	-186.0	11,392.1	11,344.5	12,499.5	110.2	-1,155.0
1.1. Palgakulud	100.0	8,563.2	-139.5	8,523.7	8,487.7	9,335.3	110.0	-847.7
1.2. Sotsiaal- maksud	33.0	2,825.9	-46.0	2,812.8	2,800.9	3,061.9	109.3	-261.0
1.3. Töötuskindlustus	0.3	25.7	-0.4	25.6	25.5	82.3	323.1	-56.8
1.4. Teadusstipendiumid	0.0	30.0	0.0	30.0	30.5	20.0	65.6	10.5
2. Koolitus ja lähetused	0.0	470.0	0.0	470.0	470.3	316.2	67.2	154.0
3. Kantselei- ja majanduskulud	-614.6	1,669.4	757.0	1,811.8	1,823.5	2,307.4	126.5	-483.9
4. Sisseostetud õppe- ja teadustöö	0.0	40.0	0.0	40.0	40.6	115.6	284.5	-75.0
5. Transpordikulud	0.0	135.0	0.0	135.0	133.5	78.1	58.5	55.4
6. Külaliste vastuvõtukulud ja erisoodustused	0.0	95.0	0.0	95.0	93.8	53.6	57.2	40.1
7. Investeeringud põhivarasse	0.0	260.0	-40.3	219.7	222.9	278.6	125.0	-55.7
8. Muud tegevuskulud	0.0	10.0	0.0	10.0	9.7	11.1	115.1	-1.5
8.1. Kaasfinantseerimine (teistesse struktuuriüksustesse)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-4.9***		4.9
8.2. Muud tegevuskulud	0.0	10.0	0.0	10.0	9.7	16.0	165.4	-6.3
9. Ruumide kulud	0.0	4,572.0	0.0	4,572.0	4,529.5	4,079.7	90.1	449.8
9.1. Ruumide kulud	0.0	245.0	0.0	245.0	239.2	224.5	93.8	14.7
9.2. Ruumide kulud (sisekäive)	0.0	4,327.0	0.0	4,327.0	4,290.4	3,855.3	89.9	435.1
10. Üldkulude eraldis	0.0	984.0	-3.6	980.4	975.9	980.4	100.5	-4.6
Tegevuskulud kokku	-481.3	19,680.2	527.1	19,726.0	19,644.1	20,720.3	105.5	-1,076.2

I. TARTU ÜLIKOOLI AJALOO MUUSEUM 2009

Sissejuhatus

TÜ ajaloo muuseumi 2009. aasta märksõnad olid tähetorn ja rahvusvaheline astronoomia aasta ning rahvusülikooli 90. aastapäev.

Muuseum keskendus **tähetorni** restaureerimisele, tähetorni ekspositsiooni ettevalmistamisele ning laiemalt tähetorni hoonekompleksi arendamisele ning seal muuseumitegevuste väljatöötamisele. Jaanuaris teatas EAS tähetorni restaureerimise projektitaotluse rahuldamisest ning projekt käivitus. Algasid hangete ettevalmistused, millega paralleelselt kulgesid ehitus- ja restaureerimisprojekti ning selle eriosade täpsustamised. Hiljem valmisid ka teiste kompleksi kuuluvate hoonete kontseptsioonid ja projektid. Tõllakuurile valmistati ette 3D kuubi ideelahendus koos selle juurde kuuluvate haridusprogrammidega, mille realiseerumise korral on tegemist Eestis esimese sellisel kujul virtuaalreaalsuse keskkonna loomisega. Edasist lähteülesande täpsustamist ja projekteerimist jääb tähetorni kompleksis ootama nüüd vaid Struve maja ja haljastus.

Muuseum käivitas suuremahulise restaureerimise, kus restaureerimisele ning korrastamisele kuulub pea kogu tähetorni mööbel ning muuseumi astronoomia ja geodeesia kollektsioon. Restaureeritavate objektide seas on eriti keerukaid objekte, sh maailmakuulus Fraunhoferi refraktor. Itaaliast pärit eksperdi prof Paolo Brenni juhtimisel viidi läbi Fraunhoferi refraktori demonteerimine ja osaline puhastamine. Keerukas oli ka Zeissi teleskoobitoru kraanaga väljatõstmine tähetorni tornist. Eriliste restaureeritavate objektide seas väärib mainimist ka Zeissi planetaarium.

Tähetorni ekspositsiooni sisulise ettevalmistamise käigus toimus lisaks olemasolevate andmete koondamisele ka töö arhiivides Eestis ja Saksamaal ning pidev konsulteerimine mitmete erialade spetsialistidega. UNESCO osalusprogrammi toel valmisid tähetornist ning sellega seotud valdkondade ajaloost e-raamatud kolmes keeles, mis tõid avalikku käibesse olulisel määral uudset teavet. Valmis näitus „Struveta ei oleks satelliittelevisiooni“, mis tutvustas Eesti astronoomide saavutusi 19. sajandist kuni tänapäevani ning milles oli eriline koht lunoidivaatlusjaama ajaloo ja tähtsuse esile toomises.

Tähetorniga seotud tegevused toimusid koostöös paljude pühendunud kolleegidega ülikooli erinevatest struktuuriüksusest, teistest ülikoolidest, asutustest ja organisatsioonidest Eestist ja välismaalt. Tähetorniga seotud tegevused kõitsid korduvalt meedia tähelepanu.

Rahvusülikooli 90. aastapäevale pühendas muuseum mahuka näituse „Eesti ülikool 1919 – 2009“, millega asendati kogu endine 2. korrusel asunud 20. sajandi

püsiekspositsioon. Näituse ülesseadmisele eelnes saali remont koos valgustuste ja muude tehniliste süsteemide uuendamisega. Näituse sisu ning kujundus lähtus kontseptsioonist, kus igat aastat kajastas üks ese, fakt või emotsioon. Näituse muutsid mitmetasandiliseks audiovisuaalsed lahendused.

Muuseum kavandas kogu **muuseumihoone püsiekspositsiooni uuendamise kontseptsiooni**, kus koostöös ekspertidega teistest muuseumidest sai uue mõtestuse kogu hoone oma mitmekesiste võimalustega, kuid ka hoone eripäradest tingitud piirangutega.

Koostöös ülikooli loodusmuuseumiga ja geograafiaajaloolastega ning Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel valmis mitmeid aastaid kestnud töö tulemusena Eestiga seotud **teadlaste ja maadeuurijate nimesid kandvate geograafiliste paikade esitamine digitaalsel kaardil**. Kaart demonstreerib meie ülikooli ja laiemalt Eestiga seotud loodusteadlaste suurt panust teaduses ja maadeuurimises.

Töös kogudega oli suureks tööloiguks vana keemiahoone tühjaks kolimise käigus muuseumisse antavate varade sorteerimine ja valikuline muuseumikogusse võtmine. Ülikooli ajaloo muuseumi kui Eesti kultuuriloolise rahvuskollektsiooni osa finantseeriti HTM kaudu, mis võimaldas korrastada mitmed kollektsioonid ning jätkata fotokogu digiteerimist. Avalikkuse tähelepanu pälvis Jaan Einasto otsus kinkida ülikooli ajaloo muuseumile ja raamatukogule oma isikuarhiiv.

Õpilastele pakuti kaheksat erinevat muuseumiprogrammi, milles osales 55 gruppi kokku 1142 osavõtjaga. Populaarseim oli jätkuvalt füsioloogiatund vanas anatoomikumis. Tartu Linnavalitsuse toetuse jätkumine võimaldas anatoomikumis välja töötada ka uus haridusprogrammi ravimtaimedest.

Muuseumi külastas kokku 19 342 inimest (sh toomkiriku tornid ja näitus vanas anatoomikumis). Lisaks teenindati 13 400 inimest, kes osalesid muuseumis korraldatud üritustel. Muuseum osutas giiditeenust 114 rühmale.

1. Personal

31. detsembri 2009 seisuga on muuseumis 24,85 koormusega kohal 29 töötajat. Neist muuseumi sisulisel tööol on 13 töötajat. Küllastajate teenindamiseks toomkiriku tornides kasutati aprillist novembrini hooajalisi administraatoreid. Meditsiiniajaloo näitusel vanas anatoomikumis rakendati arstiteaduskonna tudengitest giide, kes viisid läbi ka pedagoogilisi programme.

2. Põhifondi suurus

Põhifondi suurus seisuga 31.12.2009 on **69 272 sü.**

3. Eelarve (allikas: TÜ rahandusosakond):

Täidetud ametikohti : 24.60									
I Tulud	Jääk	Eelarve	Eelarve	Täpsustatud	Laeku- mine	%	Korrigeeritud	Kulud	%
			täpsustus	eelarve			laekumine		
2.7. Muu teadustegevus (riiklikud programmid)	7.1	520.0	115.2	635.2	635.2	100.0	642.3	584.7	91.0
3. Muud tulud									
3.1.1. Renditulud, piletite ja suveniiride müük	114.8	750.0	0.0	750.0	681.4	90.9	796.2	-26.0	-3.3
3.1.2. Sihtotstarbelised vahendid	-0.3	350.0	0.0	350.0	180.0	51.4	179.7	162.9	90.6
Kokku muud tulud	114.5	1,100.0	0.0	1,100.0	861.4	78.3	975.9	136.8	14.0
4. Tulud üldfondist	490.0	6,032.5	-221.7	5,810.8	5,810.8	100.0	6,300.8	6,513.7	103.4
6. Arengufond	31.2	0.0	0.0	0.0	63.5 ***		94.7	0.0	0.0
6. Eraldis arengufondi	0.0	0.0	0.0	0.0	-63.5 ***		-63.5	-63.5	100.0
Tegevustulud kokku	642.7	7,652.5	-106.5	7,546.0	7,307.4	96.8	7,950.1	7,171.8	90.2

II Kulud	Jääk	Eelarve	Eelarve	Korrigeeritud	Jooksev	Jooksva eelarve täitmine	Jooksev jääk	
			täpsustus	eelarve	eelarve	Kulud		%
1. Tööjõukulud	0.0	4,346.5	-90.0	4,256.5	4,121.9	4,136.8	100.4	-14.9
1.1. Palgakulud	0.0	3,260.7	-67.5	3,193.2	3,092.2	3,089.4	99.9	2.8
1.2. Sotsiaalmaksud	0.0	1,076.0	-22.3	1,053.7	1,020.4	1,019.2	99.9	1.2
1.3. Töötuskindlustus	0.0	9.8	-0.2	9.6	9.3	28.2	303.7	-18.9
1.4. Teadusstipendiumid	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0 ***		0.0
2. Kooolitus ja lähetused	0.0	120.0	0.0	120.0	116.2	92.3	79.5	23.9
3. Kantselei- ja majanduskulud	642.7	470.0	-11.2	1,101.5	1,087.0	496.9	45.7	590.1
4. Sisseostetud õppe- ja teadustöö	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.9 ***		-3.9
5. Transpordikulud	0.0	70.0	0.0	70.0	67.8	12.9	19.0	54.9
6. Külaliste vastuvõtukulud ja erisoodustused	0.0	50.0	0.0	50.0	48.4	19.7	40.7	28.7
7. Investeeringud põhivarasse	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	53.4 ***		-53.4
8. Muud tegevuskulud	0.0	10.0	0.0	10.0	9.7	63.8	658.9	-54.1
8.1. Kaasfinantseerimine (teistesse struktuuriüksustesse)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	60.0 ***		-60.0
8.2. Muud tegevuskulud	0.0	10.0	0.0	10.0	9.7	3.8	39.3	5.9
9. Ruumide kulud	0.0	2,203.4	0.0	2,203.4	2,133.7	1,914.8	89.7	219.0
9.1. Ruumide kulud	0.0	200.0	0.0	200.0	193.7	205.0	105.8	-11.3
9.2. Ruumide kulud (sisekäive)	0.0	2,003.4	0.0	2,003.4	1,940.0	1,709.8	88.1	230.2
10. Üldkulude eraldis	0.0	382.6	-5.3	377.3	365.4	377.3	103.3	-11.9
Tegevuskulud kokku	642.7	7,652.5	-106.5	8,188.8	7,950.1	7,171.8	90.2	778.3

4. Muuseumikülastuse statistika

Ajaloomuuseumi külastas 20 005 inimest (sh muuseumi ekspositsioonid peamajas ja vanas anatoomikumis, toomkiriku tornid, tähetorn, muuseumi korraldatud üritused).

Muuseumi peamaja ja toomkiriku torne külastas 16 699 inimest. Muuseumi peamaja püsiekspositsiooni ja näituse külastas 6257 inimest. Toomkiriku torne külastas 11 203 inimest, kellest 10 442 külastas ainult torne ning 761 inimest tutvus samal külastusel ka muuseumiga. Vana anatoomikumi näitust külastas 2643 inimest. Muuseumikülastajatest ca 50% olid õpilased või üliõpilased.

Tähetorni külastas 663 inimest, sh 417 vaatlustel ja 246 loengutel.

Ajaloomuuseumi korraldatud konverentsidel, näituste avamistel ja muudel üritustel osales 2195 inimest.

Muuseum osutas peamajas giiditeenust 114 grupile (60% õpilastele/üliõpilastele; 40% täiskasvanutele). Vanas anatoomikumi ajaloonäitusel olid giidid pidevalt töös ka üksikkülastajatega.

Muuseumi saale renditi 125 üritusele (33 konverentsi, 38 vastuvõttu, 14 kontserti, 10 abielus sõlmimise tseremooniat, 26 aktust, 4 muud üritust), millel osales kokku ca 13 400 inimest.

Muuseum teenindas kokku 32 742 inimest (muuseumikülastajad + muuseumis toimunud üritustel osalejad).

5. Ekspositsioon ja näitused

Püsiekspositsiooni areng:

Muuseumil on püsiekspositsioon peamajas ja toomkiriku tornides ning pikaajaline näitus vanas anatoomikumis. 2009. aastal koostati muuseumi püsiekspositsiooni arendamise kava, mis esitas arenduste kava tervikuna ja ruumide kaupa (koordineeris T. Lõbu). Moodustati teiste muuseumide kolleegidest koosnev ekspositsiooni arendamise nõukoda, kes osales ekspositsiooni uuendamise plaani koostamisel.

2009. aasta prioriteetne töösuund oli tähetorni muuseumi ekspositsiooni koostamine (põhikoostajad V. Valder, L. Leppik). Lisaks püsiekspositsiooni ettevalmistustele koostati tähetorni kompleksi kuuluvate Petzwali torni ekspositsiooni (koostöös J. Jaanistega), tõllakuuri ja Struve maja kontseptsioonid. Tõllakuuri planeeriti Eestis esmakordne 3D-kuubi lahendus, mis loob võimaluse virtuaalsete programmide valmistamiseks ja kasutamiseks haridustöös. (V. Valder, R. Mägi). 3D-kuubi ettevalmistustes osalesid V. Valdna teadus- ja arendusosakonnast ja prof A. Aabloo tehnoloogiainstituudist.

Näitused:

Peamajas eksponeeriti aasta jooksul kokku 15 ajutist näitust, millest 2 olid muuseumi enda koostatud uued näitused. Väljapanekud koostati matemaatika-informaatikateaduskonna ja tehnoloogiainstituudi ruumidesse. Eksponeeriti 11 külalisnäitust. Üks rändnäitust eksponeeriti Hiiumaal Sõru muuseumis. Kolm väljapanekut koostati seoses muuseumi üritustega.

Muuseumi ajutiste näituste saalis eksponeeriti 3 näitust:

- Kuni 15. märts – *Tervise kaitse*. Jätkus eelmisel aastal valminud näitus hügieeni ja tervisekaitse ajaloost. (T. Lõbu, M. Sakson, konsultandid emeriitprof A. Saava, lektor K. Kalling)
- 26. märts – 27. september – *Struveta poleks satelliittelevisiooni*. Näitus tutvustas Eesti teadlaste osas rakenduslikes kosmoseuuringutes. Mitmekesine andmete, mäletuste ja esemete kogu koostati lunoidivaatlusjaamast. Näitus oli pühendatud rahvusvahelisele astronoomia aastale. (L. Leppik, U. Paloveer, V. Valder, M. Sakson)
- 27. november – *Eesti ülikool 1919-2009*. Näitus rahvusülikooli ajaloost. Näitus asendas endise aegunud 20. sajandi püsiekspositsiooni. Remonditi kogu saal, uuendati valgus ja nõrkvoolujuhtmestik. Rahvusülikooli igat aastat sümboliseeris üks ese, fakt või foto, kus aastate mosaiigist kujunesid eriilmelised ajalooajalooperioodid. (T. Lõbu, M. Sakson, meditsiiniajaloo lektor K. Kalling)

Muuseumi valges saalis eksponeeriti 9 näitust:

- Kuni 28. veebruar – *Siberi eestlased* (Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Kirjandusmuuseum)
- Kuni 28. veebruar – *Siberi muld, seto süda* (Eesti Kunstiakadeemia)
- 3.- 19. aprill – *Tuhande sammuga...* (Valik ERM fotokogust)
- 22. aprill - 24. mai – *Lipnik Stooli kõrgepingel. Soome sõda 1809. a.* (Soome Instituut)
- 25. mai - 14. juuni – fotonäitus *Inimese sünn - 2009* (Tartu fotoklubi ja Tartu Linnavalitsus)
- 15. juuni - 15. juuli – *Portugali keraamika. Azulejo kunst Portugalis.* (Portugali saatkond)
- 19.- 23. august – näitusinstallatsioon *Ararati vallutamise*. (Koostajad E. Tammiksaar, M. Sakson, A. Kull)
- 26. august – 4. okt – *Euroopa – areng jätkub* (Austria saatkond)
- 6. nov - *Palume Teid...* (Rändnäitus, mis põhineb muuseumi arhiivkogus sisalduvatel kutsetel, koostaja V. Lell, kujundas ülikooli multimeediakeskus)
- 27.-29. nov – Indrek Ilometsa annetused muuseumile (V. Lell, T. Lõbu)
- 5. dets – 31. dets. – *Uudista universumit.* (EENeti ja Tartu Observatooriumi arvutijoonistuste võistluse parimate tööde näitus)

Morgensterni saalis eksponeeriti 2 näitust:

- 16. mai – TÜ ajaloo muuseumi esimene eksponaat – piip 19. sajandist (seoses rahvusvahelise muuseumiööga)
- 6. juuni – 4. sept – *Mineviku tulevik A.D. 2009* (Tartu Restauraatorite Ühingu looming). (Eesti konservatorite Ühing, kujundajad A. Hermann, M. Roosi).

Vanas anatoomikumis eksponeeriti 1 uus näitus:

- Kuni 28. veebruar 2009 – *Eesti arstid eksil* (Eesti Tervishoiu Muuseum).

Näitused väljaspool statsionaari:

- Sõru muuseumis Hiiumaal kogu aasta jooksul näitus *200 aastat Krusensterni ümbermaailmareisist* (T. Lõbu)
- Alates 2. nov. TÜ matimaatika-informaatikateaduskonna hoones – *Pool sajandit arvutit Tartu ülikoolis 1959-2009* (U. Paloveer)
- TÜ Tehnoloogiainstituudi hoones posterväljapanek TÜ teadusrakendustest (T. Lõbu, M. Sakson)
- Vanemuise kontserdimajas 1. detsembril fotonäitus ülikooli ajaloo (L. Leppik)

Väljapanekud teaduspäevadel jt üritustel:

- 13. veebruar – Põllumajandus TÜ-s (L. Leppik)
- 24. mai -12. juuni – Eduard Laugaste (Eesti Kirjandusmuuseum, M. Sakson)

6. Teadustöö

Muuseumi teadustöös olid kesksed kaks teemat – astronoomia ja tähetorni ajalugu ning rahvusülikooli ajalugu.

2009. aasta oli rahvusvaheline astronoomia aasta, millega seoses valmis näitus „Struveta poleks satelliittelevisiooni“ (U. Paloveer, L. Leppik, V. Valder). Näitusega seoses keskenduti teadustöös Struve aegsete instrumentide ajaloo täpsustamisele ning eriti märkimisväärne oli lunoidivaatlusjaama ajaloo uurimine. Kogu aasta jooksul jätkus tähetorni ekspositsiooni ettevalmistamine ning UNESCO osalusprogrammi projekti „Tähetorni juubelipublikatsioonid“ täitmine, mille tulemusena valmis e-raamat kolmes keeles (toimetaja ja autor L. Leppik, artiklite kohta vt kirjanduse nimestik). Tähetorni ja sellega seotud teadusalade ning isikute ajaloo uurimiseks tehti arhiiviuuringuid, koguti mälestusi ja esemeid (sh peaaegu täiskomplekt endise lunoidi vaatlusjaama sisustust, seismograafe) ning ende kohta käivat infot.

Teine suurem töö oli rahvusülikooli 90. aastapäevale pühendatud näituse ettevalmistamine, millega uuendati kogu endine 20. sajandi püsiekspositsiooni saal (T. Lõbu). L. Leppik oli rahvusülikooli juubeli korralduskomisjoni liige.

Valmis mitmeaastane projekt, mille tulemusena kanti Eestiga seotud teadlaste nimedega geograafilised paigad interaktiivsele kaardile (T. Lõbu koostöös E. Tammiksaarega TÜ-st ja EMÜ-st ning Veronica Irmanniga loodusmuuseumist). Projekti toetas KIK ning see viidi läbi koostööst loodusmuuseumiga. Kaart on veebis kättesaadav aadressil <http://unite.ut.ee/teadus/>

Muuseum andis välja järjekordse väljaande sarjas „Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi“ (nr XXXVII). Eelretsenseeritav artiklitekogumik mahuga 192 lk sisaldas varasemate konverentside ja teaduspäevade ettekannete põhjal valminud artikleid.

6.1. Väljaanded ja artiklid

Teadusväljaanded ja artiklid

Dieter Lenoir; Tullio Ilomets. Eliteuniversität des 19. Jahrhunderts. // Nachrichten aus der Chemie [57]. November 2009. S. 1100 - 1103.

[/www.gdch.de/nachrichten](http://www.gdch.de/nachrichten)

Vello Past, Tullio Ilomets, Hain Tankler. Chemistry and Pharmacy at the University of Tartu/Dorpat/Yurjev. Tartu, 2009. 316 pp + 63 ill.

Lea Leppik, Reet Mägi. Ülikoolimuuseumid – kellele ja milleks? // Akadeemia. 2009. 4. Lk 809-828.

Lea Leppik. Teadusasutused Eesti Vabariigis 1918-1940. // Ajalooline Ajakiri. 2008. 4. Lk 333-361.

Lea Leppik (toim). Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi. XXXVII. Tartu, 2009.

Lea Leppik. Mida me teame Rootsi-aegse Tartu ülikooli teadusest praegu rohkem kui 25 aastat tagasi? // Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi. XXXVII. Tartu, 2009. Lk 20-38.

Terje Lõbu. Haridus- ja seltsielu. // Setomaa 2. Vanem ajalugu muinasajast kuni 1920. aastani. Tartu, 2009. Lk 336-342.

Terje Lõbu. Vana-Laitsna valla eestlaste kooliteed. // TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse aastaraamat. 8. Tartu, 2009. Lk 117-125.

Reet Mägi. University Museums in a University Town: University of Tartu Museums in the service of the local community. // University Museums and Collections Journal. 2009. 2. Pp. 85-90.

Reet Mägi. The Heritage of the 200-Year-Old University Observatory of Tartu. // G. Wolfschmidt (ed). Cultural Heritage of Astronomical Observatories – From Classical Astronomy to Modern Astrophysics. Proceedings of the International ICOMOS Symposium in Hamburg, October 14–17, 2008. Monuments and Sites XVIII. Berlin: Hendrik Bäßler-Verlag, 2009. Pp 189-195.

Toomas Pung. Königi akustikainstrumendid Tartu ülikooli füüsikakabinetis. // Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi. XXXVII. Tartu, 2009. Lk 170-188.

Populaarteaduslikud artiklid ja väljaanded

Lea Leppik, toim. 2009. E-raamat *Tartu Tähetorn*. Tartu: Tartu Ülikooli ajaloo muuseum.

Lea Leppik, ed. 2009. E-book *Tartu Observatory*. Tartu: University of Tartu History Museum.

Lea Leppik, сост. 2009. Тартуская обсерватория. Tartu: Музей истории Тартуского университета.

Tähetorni e-raamatusse kirjutati artikleid TÜ ajaloo muuseumi töötajate poolt:

Leili Kriis: ajaloolised teleskoobid

Virge Lell: Senff

Terje Lõbu: Clausen, Schwarz

Lea Leppik: Huth, Riives, Keres, tartlased maailmas, Tähetorni töötajad, Struvede sugupuu, Tartu Toomemägi

Urmet Paloveer: Rootsmäe, Kipper

Toomas Pung: Meteoroloogia, Mädler, Levitski, Pokrovski

Sirje Sisask: Schoenberg

Viljar Valder: Pfaff, Struve

Tullio Ilomets. Keemikute neli kolimist. // Universitas Tartuensis. November 2009, nr 9 (2377) lk 34 - 35.

Õppekirjandus

Lea Leppik, Ülle Luisk, Katrin Martsik, Virge Prank-Vijard. Eesti ajalugu. Gümnaasiumi tööraamat. Avita, 2009.

Entsüklopeedia artiklid

Lea Leppik. Märksõnaartikkel „Arheograafia“ TEA entsüklopeediale.

Terje Lõbu. ~ 110 artiklit „Eesti teaduse biograafilisele leksikonile“ (R, T, U algustähega).

6.2. Ettekanded

Teaduslikud ettekanded:

Lea Leppik. 16.-18. jaanuar – eliidiprojekti seisu tutvustamine rahvusvahelisel seminaril Kesk-Euroopa ülikoolis Budapestis.

Lea Leppik. 20.--21. aprill – ettekanne „Die Universität Dorpat 1802-1918“ Deutschbaltisch-Estnischer Fördervereini poolt korraldatud seminaril Lätis Liepajas.

Lea Leppik. 17. juuni - ettekanne „Tartu jäätmekäitlusest 19.-20. sajandi vahetusel“ rahvusvahelisel ajalookonverentsil Tallinnas.

Lea Leppik. 26.-28. august - Nordic Spaces Midway Conference Vilniuses. Projekti raames toimunud senise tegevuse lühitutvustus.

Lea Leppik. 31. oktoober – ettekanne „Die Universität Dorpat 1802-1918“ Deutschbaltisch-Estnischer Fördervereini poolt korraldatud seminaril Berliinis.

Populaarteaduslikud ettekanded:

Terje Lõbu. 8. jaanuar – J. A. Krusensterni ümbermaailmareisist. Tartu Linnakodaniku muuseumi teeõhtul.

Lea Leppik. 5. märts – ”Ülikooli väikesed inimesed” Tartu Linnakodaniku muuseumi teeõhtul.

Lea Leppik. 9. september – „Peahoonest ja tema inimestest läbi aegade“ peahoone päeval ülikooli aulas.

Lea Leppik. 6. detsember – „Georg Stiernhielm ja tema observatoorium Vasulas“ astronoomilisel huvipäeval Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis.

6.3. Konverentsid ja teaduspäevad

- 13. veebruar – *Rudolf Säre 100*, koostöös Maaülikooliga.
- 22. mai – *Eduard Laugaste 100*, koostöös TÜ rahvaluule õppetooli ja Eesti Kirjandusmuuseumiga.
- 25. september - Teadlaste öö. Toimus lavastatud 17. sajandi dissertatsiooni ettekanne ehk kohtumine 17. sajandi astronoomiga.
- 6. detsember – Astronoomiline huvipäev, e-raamatu „Tartu tähetorn“ esitlus (vt täpsemalt üritused avalikkusele p 8.1.)

6.4. Teadusgrantide täitmine, osalemine teadusprojektides, koostööprojektides ja -lepingutes

Muuseum juhib EAS piirkondade konkurentsivõime arendamise programmist finantseeritud projekti „Tartu tähetorni kui UNESCO maailmapärandi objekti restaureerimine ja kaasajastamine“ (projektijuht R. Mägi; muuseumi projektijuht V. Valder). Planeeringute ja hangete osakonna korraldamisel viidi läbi ehituse-restaureerimistöode, omanikujärelevalve, muinsuskaitse ning arheoloogilise järelevalve teenuste hanked. Käivitati tegevused vastavalt sõlmitud lepingutele. Paralleelselt ehitus- ja restaureerimistöodele toimus tähetorni ekspositsiooni sisuline koostamine.

Muuseum viis lõpule UNESCO osalusprogrammi projekti „Struve geodeetilise kaare osana UNESCO maailmapärandisse kuuluva TÜ observatooriumi juubelipublikatsioonid“ (projektijuht R. Mägi). Projekti tulemusena valmisid e-raamatud tähetorni ajaloost eesti, inglise ja vene keeles (koostaja L. Leppik). Projekti partnerid olid Soome Maa-amet, Tartu observatoorium ja Teaduskeskus Ahhaa. Lisaks muuseumitöötajatele (vt aruande p 6.3.) kirjutasid artikleid Erik Tago, Jaak Jaaniste, Jüri Randjärv, Karin Kollo, Imbi Tehver, Eda Tursk, Tõnu Tuvikene, Pekka Tätilä ja Olga Heinloo. Piltidega aitasid Helle Jaaniste, Jaan Pelt jpt. Tõlkisid Malle Salupere ja Mall Tamm. Kogu materjali

retsenseeris ja koostamist konsulteeris Tõnu Viik. Interaktiivne vorm teostati ülikooli multimeedia talituses (Pärt Erikson). Laiapõhjalise koostöö tulemusel valmis sisult palju uut sisaldav ja atraktiivne Tartu tähetorni tutvustav e-raamat, mis on tähetorni 200 aastase ajaloo vääriline. E-raamat on kättesaadav ka veebis:

http://www.ut.ee/REAM/E_raamat/astro.html

Rahvusvaheline teaduskoostöö jätkub Kesk-Euroopa ülikooliga. Lea Leppik on Eesti osa koordinaator Kesk-Euroopa ülikooli professori Victor Karady juhitud ja Euroopa Teadusuuringute Nõukogu (ERC) rahastatavas väikerahvaste haritud eliidi uurimise projektis „Ethnically and Confessionally Composite Elites in East Central Europe. Estonia, Hungary, Latvia, Slovakia, Transylvania, Voivodina in comparison (cc. 1900-1950)“. Projekti raames on organiseeritud andmebaasi sisestamistööd ja valmistatud ette artiklit, mis valmib 2010 mais. Töösse on haaratud kaks infokorralduse magistranti, doktorant Toomas Hiio ja mõned bakalaureuseõppe üliõpilased Viljandi Kultuuriakadeemiast. ETFile kirjutatud granditaotlust sama projekti laiendamiseks ei rahuldatud, mis teeb problemaatiliseks projekti tulemusel valmiva andmebaasi kasutamise Eestis.

Saksa Akadeemilisele Välisvahetuse teenistusele (DAAD) stipendiumi toel viibis L. Leppik kuu aega augustis teadustööl Saksamaal (Münchenis, Bambergis, Berliinis, Potsdamis, Leipzigin ja Hamburgis). Kogutud materjalid võimaldasid kirjutada tähetorni e-raamatusse peatükid endiste Tartus tegutsenud teadlaste edasisest käekäigust Saksamaal.

L. Leppik osaleb täitjana sihtfinantseeritavas teemas „Ideede ja teooriate levik ja retseptatsioon Baltimaades Rootsi ja Vene võimuperioodil (17. saj. - 20. saj. algus)“ (juht Pärtel Piirimäe, Aadu Musta juhitud projektis „Eestlased Siberis“ ning programmi Nordic Spaces poolt rahastatavas projektis „Baltic Regionalism. Constructing political space(s) in Northern Europe, 1800-2000“.

R. Mägi osales projektitaotluse „Reading artefacts“ koostamises Euroopa Teadusfondile (Lissaboni ülikooli juhtimisel), mis keskendub materiaalse kultuuri tundmaõppimisele ja kasutamisele museoloogia õppe- ja teadustöös.

Haridus- ja Teadusministeeriumi lepingulisel finantseerimisel toimuva humanitaarkollektsioonide projekti läbiviimine ajaloomuuseumis (projektijuht L. Kriis) (vt täpsemalt kogusid puudutavates osades 9.5., 9.8., 9.9.).

Osaleti Spinno projektis koostöös tehnoloogiainstituudi ning teadus- ja arendusosakonnaga, mille raames valmistati teadusrakendusi tutvustavad vaatmikud (T. Lõbu, M. Sakson).

Jätkus „Eesti teaduse biograafilise leksikoni“ koostamisel (Terje Lõbu, toetab riiklik programm „Eesti keel ja rahvuslik mälu“).

6.5. Teadusorganisatsiooniline tegevus (konverentside korraldamine, osavõtt toimetuskolleegiumide tööst, osalemine erinevates nõukogudes, erialastes seltsides jms)

Reet Mägi: TÜ Muuseumide teadusnõukogu esimees; TÜ Muuseumide juhatuse esimees; TÜ ajalookomisjoni liige ja koordinaator; SA Teaduskeskus Ahhaa teadusnõukogu liige; Euroopa ülikoolimuuseumide koostöövõrgustiku Universeum juhatuse liige. Liige organisatsioonides: ICOM, Eesti Muuseumiühing, Tartu Giidide Ühing.

Lea Leppik: „TÜ ajaloo küsimusi“ toimetuskolleegiumi esimees; TÜ ajalookomisjoni liige; TÜ kui rahvusülikooli 90. aastapäeva korralduskomisjoni liige; Tartu Linnamuuseumi teadusnõukogu liige. Liige organisatsioonides: ICOM, Õpetatud Eesti Selts, Eesti Akadeemiline Ajaloo Selts.

Leili Kriis, Margot Sakson: ICOM liige.

Terje Lõbu: ICOM, Eesti Muuseumiühing, Teadusajaloo- ja filosoofia Eesti Ühendus

Viljar Valder: EUS esimees alates detsembrist 2009.

7. Õppetöö

Üliõpilaste juhendamine:

- Juhendati TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia infoteaduse ja dokumendihalduse 4. kursuse üliõpilase Anne Jereti arhivaalide korrastamise ja kirjeldamise praktikat muuseumis okt. – nov. Teema: „Taavet Rootsmäe arhiiv“ materjalide süstematiseerimine ja nimestike koostamine (juhendasid L. Kriis, V. Lell).
- L. Leppik juhendas T. Hiio doktoritöö koostamist ajaloos, töö jätkub.
- Tudengitele (eelkõige esmakursuslastele) viidi läbi fonditutvustuse programmi „Aja sisse minek“, mis tutvustas teadusajalugu ja materiaalselt pärandit erialade kaupa saksa keelt, eesti ja üldkeeleteadust, pedagoogikat, majandust, õigusteadust, semiootikat arstiteadust ning filosoofiat õppivatele tudengitele (19 gruppi).

Muuseumipedagoogiline tegevus:

Haridusprogramme viidi läbi 55 grupile: 6 kultuurilugu, 3 keemiateatrit, 3 looduslugu, 2 paberitegemist, 5 t-särki, 5 terviseprogrammi, 29 füsioloogia-programmi ja 2 ravimtaimete programmi.

Haridusprogrammides osales 1142 isikut, neist 1021 olid õpilased või üliõpilased ja 121 olid täiskasvanud.

Pedagoogiliste programmide ja õpilasekursioonide päritolu koolide kaupa: Tartu (12 gruppi), Tartumaa (5), Tallinn (8), Harjumaa (3), Valgamaa (3), Viljandimaa (4), Võru

(2), Võrumaa (5), Narva (3), Mustvee (3), Jõgevamaa (1), Pärnumaa (2), Põlvamaa (2), Raplamaa (1), Rakvere (1), Loksas (1), Sillamäe (1).

Töötati välja uus programm „19. sajandi apteek“, mis tutvustab Dragendorffi droogide kollektsiooni ja ravimteede kasutamist tänapäeval. Programmi valmistasid ette ja viivad läbi arstiteaduskonna tudengitest giidid E. Kamenik ja L. Rosenberg.

Oktoobris toimusid hariduskonverentsi „Õnnestav õpe“ töötoad ajaloomuuseumis, kus S. Sisask ja U. Paloveer tutvustasid muuseumi haridusprogramme.

8. Teabetöö

8.1. Üritused avalikkusele

Muuseum tähistas oma sünnipäeva 6. detsembril astronoomia huvipäevaga. Sel päeval oli muuseum külastajatele avatud tasuta, toimusid giidiga ekskursioonid, tutvustati ajaloolisi navigatsiooninstrumente, peeti ettekandeid Tartus ja Tartumaal tegutsenud harrastusastronoomidest ning esitleti e-raamatut „Tartu tähetorn“, töötubades oli võimalik valmistada pööratavat taevakaarti ning osaleda Eesti Loodusloo põrandamängus.

Jätkusid populaarteaduslikud teeõhtud „Huvitavat teadusest ja elust“ (5 teeõhtut):

25. veebruar – prof Jüri Sepp (TÜ) „Eesti rahvusvahelises konkurentsis“

30. märts – Tõnu Tuvikene (Tähetorni astronoomiaring) "Kuulendude minevikust ja tulevikust"

23. aprill – prof Andres Metspalu (TÜ) „Eesti ja Euroopa geneetiline kaart“

13. oktoober – Rein Toomla (TÜ) „Poliitiline kultuur Eesti Vabariigis“

11. november – prof Erik Männik (Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused) „Lõuna-Ossetia konflikt: mida väikeriik saab sellest õppida?“

Muuseum osales üritustel:

- „Tartu kevadpäevad 2009“ raames toimus üritus „Värvid T-särgile“ ning 29. aprillil olid toomkiriku tornid avatud tudengitele tasuta.
- 18. aprillil toimunud rahvusvahelise muinsuskaitsepäeva raames toimus muuseumis 3 tasuta ekskursiooni näitusel „Struveta poleks satelliittelevisiooni“. Tähetornis toimus ekskursioon astronoom Alar Pussi juhendamisel.
- „Muuseumikuu mai“ raames tutvustas muuseum oma tegevusi Taskus toimunud Tartu muuseumide üritusel „Muuseum müüb“.
- 16. mail „Muuseumide ööl“ olid tasuta avatud muuseum ja tornid, külastajad said näha muuseumi kogude esimest eset (piip), kuulata kirjandusajakirja Värske Rõhk noorte autorite omaloomingut ning Festivitas Artium Schola ansambli keskaegsest muusikat.
- „Rebasnädal 2009“ raames toimus tudengitele muuseumit tutvustav ekskursioon.
- „Teadlaste ööl“ 25. septembril olid tasuta avatud muuseum ja vana anatoomikum. Valges saalis oli etendus-kohtumine 17. sajandi astronoomiga (esitus Ü. Leppik, konsultatsioon L. Leppik), giidi juhendamisel tutvustati näitust „Struveta poleks satelliittelevisiooni“ (U. Paloveer). Vanas anatoomikumis anti

konsultatsioone ravimtaimeteede valmistamiseks (A. Raal, M. Paavo; giidid E. Kamenik, L. Rosenberg).

- „Tartu sügispäevad 2009” raames olid toomkiriku tornid 13. oktoobril avatud kella kuuest õhtul kuni kella kümneni hilisõhtul. Samuti kuulus oktoobrikuine teeõhtu sügispäevade kavasse.
- 8. septembril korraldati akad Jaan Einsto isikuarhiivi Tartu Ülikoole kinkimise lepingu sõlmimise üritus (koostöös raamatukoguga).

Koostöö MTÜ Tartu Tähetorni astronoomiaringiga:

Koostöös astronoomiaringiga toimusid esimesel poolaastal igakuiselt vaatlusõhtud (10 vaatlusõhtut, 417 osalejat), mis katkesid mais seoses valgete ööde saabumisega. Pärast tähetorni remontiminekut viidi vaatlusbaas üle Toomkiriku põhjatorni, kus novembrikuus õnnestus läbi viia üks vaatlusõhtu (47 osalejat).

Seoses remondi algusega tähetornis, toimusid septembrist alates astronoomiaringi kõnekoosolekud (kaks korda kuus) ajaloo muuseumi konverentsisaalis. Toimus 8 koosolekut kokku 618 osalejaga.

8.2. Konsultatsioonid, päringutele vastamine

Vastati ligi 40 kirjalikule päringule.

8.3. Muuseumi kajastamine meedias

- 27. jaanuaril teavitas EAS avalikkust tähetorni restaureerimise ja muuseumiks kujundamise projektitaotluse rahuldamisest.
- Märtsis L. Leppiku intervjuu ERR eesti- ja venekeelsetele uudistele seoses näitusega „Struveta poleks satelliittelevisiooni“.
- Märtsis L. Leppiku intervjuu ETV saatesarjale „Eesti aja lood“ Tartu ülikoolist sõdadevahelisel perioodil. Terje Lõbu ja Urmet Paloveer samale saatesarjale TÜ-st esimese Nõukogude okupatsiooni ajal.
- Mais L. Leppiku intervjuu ERR venekeelsetele saadetele seoses Skytte päevaga.
- 15. mail ilmus „Tartu Postimees” artikkel Fraunhoferi refraktori restaureerimisest (Marju Himma ”Struve teleskoop läbis noorenduse“).
- Juulis filmis Jaapani telefirma Tokyo Broadcasting Systems muuseumis ja tähetornis Struve perioodi geodeesiariistu ja olustikku tähetornis. Muuseum korraldas instrumentide valiku ja ettevalmistuse, intervjuud ja muu eeltöö. (R. Mägi, V. Valder jt). Ettevõtmist kajastas Tartu Postimees.
- Septembris L. Leppiku intervjuu raadio KUKU ja ERR-ile seoses peahoone juubeliga.
- Oktoobris S. Sisask TÜ ajaloo muuseumist ja mikroskoopidest ETV saatesarjas „Asja mõte“.
- Korduvalt kajastati tähetorni seoses restaureerimisprojekti algusega.
- Näitust „Struveta poleks satelliittelevisiooni“ tutvustas ETV saatesari „Op“.
- Kajastati Jaan Einasto isikuarhiivi üleandmist ülikoolile, mis toimus muuseumis 8. septembril. „Tartu Postimees“ avaldas uudisloo fotodega.

- 22. detsembril ilmusid Postimehes ja Tartu Postimehes uudislood haruldase seismograafi jõudmisest ajaloomuuseumisse, mis oli annetus Ohio ülikoolist Ameerika Ühendriikidest.

8.4. Reklaam ja messid

- Info ja reklaam mitmekesisele valikule meediaväljaannetele (trüki- ja veebiväljaanded, raadiod, televisioon) läbi TÜ kommunikatsiooniosakonna ja vahetult.
- Info ja reklaam veebis: Tartu Kultuuriaken, Turismiweb, Visittartu.com, Eesti muuseumide infokeskus, infolistid.
- Reklaamplakatid TÜ ja EMÜ hoonetes, Tartu reklaamtulpadel, linnaraamatukogus.
- Turismiinfo: Leviring voldik, Tartu turismikaart, the Baltic Guide.
- Info haridusprogrammidest Tartu ja Tartumaa koolidele ja erialastesse õpetajate infolistidesse.
- Osalemine turismimessil Tourest 2009 Tallinnas, kus tutvustati programmi „Nähtav ja nähtamatu“ (S. Sisask).

9. Hoiu- ja kogumistö

9.1. Muuseumi põhifond seisuga 01.01.2009 koosneb:

- 1) Ajalooline esemeline (teadusriistad, õppevahendid, kultuuriloolised esemed) kogu Aj – 18 616 sü.
- 2) Ajalooline kunstikogu AjK – 768 sü.
- 3) Arhiivkogu (trükised, dokumendid) Ar – 32 565 sü.
- 4) Fotokogu (fotod, negatiivid) F – 15 652 sü.

Kokku seisuga 01.01.2008. a. - 67 601 sü.

9.2. Põhifondi juurdekasv 2009 aastal kokku 1671 museaali:

- 1) Aj – 485 sü.
- 2) AjK – 2 sü.
- 3) Ar – 289 sü.
- 4) F – 895 sü.

Kokku seisuga 01.01.2010 – 69 272 sü. (L.Kriis)

9.3. Põhifondi inventuurid (museaalide kohaloleku kontroll) kogude lõikes:

- 1) Aj (teadusriistad, õppevahendid, kollektsioonid) kogu olemi kontrolli kokkuvõte. (L.Kriis)
- 2) Aj (kultuurilooline kogu) – 456 museaali. (V.Lell)
- 3) Ar – 2369 museaali. (V.Lell)

9.4. Restaureerimine ja konserveerimine.

- 1) Puhastatud ja konserveeritud eksponeerimiseks 2 eset: odekolonniaparaat, seemnekogu kapp. (M. Kihulane)
- 2) Korraldatud kahe Miljard Kilgi maali restaureerimine Eesti Kunsti Toetusfondi vahenditest (2008. a. taotluse alusel) Eesti Kunstiakadeemias. (Restaauraator M. Kallas)

- 3) Antud restaureerimisele tähetorni mööbel (K.Luik, OÜ Mööblirestauraator) ning kaks suurt instrumenti (Ennistuskoda Kanut, tähetorni projekti raames).
- 4) Demonteeritud, osaliselt puhastatud, pakitud ning ajutisse hoiukohta paigutatud Fraunhoferi refraktor (P. Brenni, abiks Eesti Kunstiakadeemia restaureerimistudengid, tähetorni projekti raames).
- 5) Osaliselt demonteeritud ja hoidlasse paigutatud tähetorni vaatlustornis asuv Zeissi teleskoop. Keerukas protseduur oli teleskoobi toru kraanaga tornist välja tõstmine (transportis firma Ava Ekspress, korraldas V. Valder).
- 6) Zeiss planetaariumi teisaldamine ja restaureerimise alustamine.

9.5. Hoiutingimuste parandamine.

- 1) Soetati kogude programmi vahenditest spetsiaalset hoidlamööblit ja hoiustamisvahendeid: (1) kaks 2-osalist metallkappi ning üks metallriul arhiiv- ja tekstiilikogudele; (2) spetsiaalseid ümbriseid ja mappe foto- ja arhiivkogule, (3) hoiukarpe ja -kaste teaduskollektsioonide kogule, (4) töövahendeid koguhoidjatele (L.Kriis, V.Lell)
- 2) Hoiustati 2009. a. laekunud 1671 museaali (V.Lell, K.Pütsepp, M.Tuuling)
- 3) Hoiustati Tartu tähetorni instrumentarium hoone remondi ajaks muuseumi hoidlasse ja abiruumi. (K. Pütsepp, V.Valder, M.Tuuling)
- 4) Parandati (rebenenud) õppetahvleid, 20 tk. (M. Tuuling)
- 5) Korrastati trükiplaatide kogu. (M. Tuuling)
- 6) Korrastati vana anatoomikumi hoidlaruumidesse kogutud materjale. (L.Kriis, M.Tuuling)
- 7) Korrastati ja paigutati ümber museaalid arhiivkogu kahes kapis (K8, K19), puhastati ka teisi kogu kappe ning esemeid kappides, paigutatud esemeid ringi ning koostati täiendatud nimekirju. Paigutati T(R)Ü välissuhete arhiiv ümber arhiivikarpidesse. (V.Lell)
- 8) Asendati digiteeritud fotode vanad ümbrised 4klapp ümbristega (ÜAMF 340:1-615). (V.Lell)
- 9) Hoiustati (ja puhastati) TÜ keemiaramatukogust saadud 19. saj. trükised Morgensterni saalis kahte nn Baeri kappi. (V.Lell, ka M.Tuuling, L.Kriis)
- 10) Sorteeriti tähetornis olnud trükised ning hoiustatud (kastides) kõrvalhoones (V.Lell, V.Valder)
- 11) Puhastati-korrastati näitusele väljaminevaid tekstiilesemeid. (V.Lell)
- 12) Korraldati helilintide digimine TÜ ITO-s, kokku 18 helilinti. Alustati helikassetide digimisega. (V.Lell)

9.6. Deponeerimine.

- 1) Koostatud 26 väljaandeakti, sealhulgas laenutati väljaspoole muuseumi 192 eset (174 eset (Aj), 7 kunstieset (AjK), 11 arhiivmaterjali (Ar)). (L.Kriis)
- 2) Koostati 5 ajutist vastuvõtuaktiakti muuseumi ajutistel näitustel eksponeeritud 18 eseme kohta (16 ajaloolist eset, 2 arhiivmaterjali). (L.Kriis)

9.7. Laenutused muuseumikogust (püsi- ja ajutised näitused, huviliste päringud, uurijad).

- 1) Aj (teadusriistad, õppevahendid) – (1) külastusi kokku 80 (sealhulgas 20 asutusevälist külastust), tutvutud kohapeal 247 museaaliga. Välja laenutati 870 eset (60 korral). (K.Pütsepp, M.Tuuling, L.Kriis)
- 2) Aj (kultuurilooline kogu) – külastusi 38, (sh 6 asutusevälist). Kasutati/laenutati 313 museaali (sh. 15 asutuseväliste külastajate poolt). (V.Lell)
- 3) AjK (kunstikogu) – külastusi 17, (sh 3 asutusevälist), kasutati/laenutati 64 museaali (sh 17 asutuseväliste külastajate poolt). (V.Lell)
- 4) Ar (trükised, dokumendid) – külastusi 95 (sh 22 asutusevälist). Kasutati/laenutati 1711 museaali (sh 1200 kasutati asutuseväliste külastajate poolt). (V.Lell)
- 5) F (fotod, negatiivid) – külastusi 90 (sh 30 asutusevälist). Kasutati/laenutati 2541 museaali (sh 748 kasutati asutuseväliste külastajate poolt). Välja anti kokku 102 fotot digiteerituna 18 tellimuse alusel. (A.Tammiste, V.Lell)

9.8. Töö andmebaasidega.

- 1) Koostati 248 trükise kohta kirje TÜR-i koondkataloogis ESTER (248 eksemplarikirjet, 125 bibliokirjet). (V.Lell)
- 2) Digiteeriti ja sisestati TÜR-i digitaalse repositooriumi andmebaasi DSpace 709 foto digikujutised ning koostatud 539 (444 + 95) kirjet. Sisestati digiteeritud fotode kohta TÜR-i koondkataloogi ESTER 91 bibliograafilist ja 100 eksemplarikirjet. (A. Tammiste (kogude programmi vahendid)
- 3) Sisestati muuseumide andmebaasi KVIS 2009. a. vastuvõtuaktide 1671 kirjet. (L.Kriis)
- 4) Sisestati muuseumide andmebaasi KVIS meditsiini- ja loodusteaduste kogu (AjM) 997 säiliku kirjed (1000 nimetust). (S. Sisask)
- 5) Täiendati jooksvalt muuseumikogude elektroonilist kohakataloogi. (V.Lell, M.Tuuling)

9.9. Museaalide inventeerimine/teaduslik kirjeldamine.

- 1) Ajalooline füüsika-keemia kogu (AjKF) – 58 sü, kokku 72 eset. Esemed fotografeeriti. (T. Pung)
- 2) Ajalooline meditsiini- ja loodusteaduste kogu (AjM) – 910 sü, kokku 997 eset. Esemed fotografeeriti (Sirje Sisask)
- 3) Kirjeldati (kogude programmi vahenditest) ajaloolise meditsiini- ja loodusteaduste kogu esemeid: (1) G.Dragendorfi Droogide muuseumi kogu - kiinapuu koored 378 sü (farmatseut Kerli Kustavus); (2) füsioloogia riistade kogu 25 eset (füsioloog P.-H. Kingisepp).
- 4) Kaardistati (kogude programmi vahenditest) TRÜ eksperimentaaltöökogus aastail 1974-1995 tellimustööna Eesti, Nõukogude Liidu ja välismaa asutustele valmistatud/konstrueeritud aparatuur (A.Jaagosild).

9.10. Kogumistöö.

- 1) TÜ närvikliinikus materjalide kogumine (instrumendid) ning ruumide pildistamine (fotograaf A. Tennus) seose kliiniku ülekolimisega Maarjamõisa uude hoonesse. (L.Kriis, T.Lõbu)
- 2) Keemiahoones ajalooliste esemete (klaas, kemikaalid, aparaadid) kogumine ja muuseumi toimetamine (T.Ilomets, M.Tuuling, L.Kriis, T.Vahtra)
- 3) Ülikooli õppehoonetes Vanemuise tn. 46 ja Salme tn. 1a esemete kogumine. (L.Kriis)

- 4) Jaan Einasto arhiivi üleandmise läbirääkimised ning separaatide kogu vastuvõtmine, Tõravere Observatooriumis arhiivi ettevalmistamine (pakkimine kastidesse) hoiustamiseks tähetorni muuseumi kõrvalhoonesse. (R.Mägi, L.Kriis)
- 5) Sõbra Maja arhiivi komplekteerimise läbirääkimised ja toimetamine muuseumi. (L.Kriis, V.Lell)
- 6) Tähtorniga seotud teadusinstrumentide laekumine muuseumile (korraldas V. Valder): Eesti Geoloogia Keskuselt Valgevene päritusolu seismograafi CM-3 koos lisaseadmetega; aperiodiline vertikaalne Golitsõn-Wilipi seismograaf Ohio ülikoolist (viimast vahendas EMÜ-st A. Liibusk, annetas Ohio ülikoolis prof Ralf R. B.von Frese).

9.11. Töö ülikooli ajaloolise väärtusega esemete registriga.

- 1) Jätkus Füüsika instituudi õppe- ja demonstratsiooniriistade kogu TÜ ajaloolise väärtusega esemete registris olevate 339 füüsikariista kohaloleku kontroll (K. Timpmann, kogude programmi vahenditest, jätkub).
- 2) Ajalookomisjonile esitati ettepanekud ülikooli kultuurivara inventuuri ja vastava eeskirja koostamise vajaduse kohta (R. Mägi). Osalemine rektori poolt moodustatud kultuurivara haldamisega projekti juhtgrupis (R. Mägi).
- 3) Võeti osa ülikooli kultuurivarade komisjoni tööst (okt. – dets. 2009). (L.Kriis)

10. Personali areng

T. Lõbu osales Eesti Muuseumiühingu õppereisil Kreeka muuseumidesse 3.-10.okt.

Inglise keelt õppisid ülikooli töötajatele korraldatud kursustel L. Kriis ja Folkuniversitetis T. Lõbu.

L. Leppik läbis TÜ avatud ülikooli täiendkoolituse kursuse „Interaktiivsete veebilehtede loomine“ 23.03.2009 – 10.05.2009

L. Kriis osales firma Medisoft korraldatud MUISi koolitusel 7.-8.okt 2009 Tallinnas.

Magistriõppes jätkavad TÜ Ajaloo- ja Arheoloogia Instituudis ajaloo erialal Viljar Valder ja Urmet Paloveer ning EMÜ-s Oljana Belokon.

V. Valder 7.-9. jaan õppereis Helsingisse, kus tutvus tähetorni, Suomenlinna muuseumiga, Rahvusmuuseumiga, linnamuuseumiga. Õppekäik oli ajendatud tähetorni tehniliste süsteemide projekteerimise vajadusest.

R. Mägi ja V. Valder Hollandis 16.-18.sept. Tutvumine Pro Systems poolt pakutava toote „3D CUBE“ tehniliste ja rakendusvõimalustega. Eesmärk oli täpsustada võimalust rajada tähetorni kompleksis asuvasse töllakuuri virtuaalreaalsuse ruum, kus on võimalik läbi viia astronoomiaalaseid haridusprogramme.

Muuseumi töötajad osalesid 18.-19. mail Tartus Eesti Muuseumiühingu muuseumitöötajate päeval, 1. juunil õppekursioonil Lääne-Virumaa muuseumidesse, 28.-29. novembril Narvas Eesti muuseumide festivalil.

11. Haldus- ja majandustegevus

Suur töölõik oli seotud tähetorni hoonekompleksiga. Tegevused selles osas toimusid koostöös mitmete ülikooli struktuuriüksusega: projektid ja hanked planeeringute ja hangete osakonnaga (H. Pagel, I. Lepner, M. Noor, T. Ilula, A. Lõhmus), projekti asjaajamine, aruandlus, konsultatsioonid teadus- ja arendusosakonnaga (V. Valdna), ehituse jooksvates probleemides nõustamine haldusosakonnaga (L. Ader). Samuti toimus koostöö mitmete firmadega.

Muuseum osales tähetorni restaureerimise põhiprojektide ja eriosade koostamise ja täiendamise korraldamisel, lähteülesannete täpsustamisel. Projekteerimine kulges pingeliselt ning jõudis lõpule juunis 2009. Osaleti Struve maja ja tõllakuuri muinsuskaitse eritingimuste koostamise korraldamisel, Petzwali torni, tõllakuuri ja galerii projekteerimise lähteülesande koostamise ja projekteerimise korraldamisel. Osaleti kõigi tähetorni projektiga seotud hangete ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Alates septembrist 2009 osaleti iganädalastel ehituskoosolekutel, kus toimus jooksvate probleemide lahendamine (R. Mägi, V. Valder).

31. märtsil andis Ahha keskus Struve maja ja tõllakuuri ruumid üle ajaloo muuseumile. Kogu hoonekompleksi haldamine jäi muuseumi kanda (muuseumi halduri tööpiirkonda kuulus see juba varem).

Ajaloomuuseumi põhimaja endises nn kaasaja saalis võeti maha aegunud püsiekspositsioon. Uuendati nõrkvool, valgustus, värskendati siseviimistlus. Seinad värskendati ka valges saalis (koostöö ülikooli haldusosakonnaga).

Valges saalis restaureeriti toolid, sh värviti puitosad, vahetati kangas ja polster (korraldas M. Sakson).

Teaduse infrastruktuuri arendamise meetmele (nn keskinfra) esitati muuseumi infrastruktuuri vajadused ja taotlus fondiruumides tulekustutussüsteemi uuendamiseks (tänapäevastele nõuetele mittevastava sprinklerite asendamine muuseumile sobiva veeudu süsteemiga). Taotlust ei lülitatud ülikooli koondtaotlusesse.

12. Tunnustused

- R. Mägi – Tartu maavanema tänukiri Eesti Vabariigi juubeliaasta üritustele kaasaaitamise eest
- T. Lõbu – Tartu Linnavalitsuse tänukiri silmapaistva tegevuse eest teaduse ja kõrghariduse ajaloo tutvustamisel, eduka töö eest ülikooli ajaloo muuseumi näituste koostamisel.

II. TARTU ÜLIKOOLI KUNSTIMUUSEUM

Sissejuhatus

2009. aasta olulisimaks sündmuseks oli Eesti muuseumiaasta tähistamine interaktiivse antiiginäitusega „Carpe diem” ja mitmekülgse ürituste programmiga nagu Homerose eepose „Ilias” nonstop esiettekanne, antiigiakadeemia loengud, uued muuseumiprogrammid, veebipõhine Kreeka viktoriin jpm. Muuseumi püsiekspositsioon täienes interaktiivsete eksponaatidega. Muuseum panustas rahvusülikooli 90. aastapäeva tähistamise näitusega „Ülikool naerab”, mis tutvustas esmakordselt ülikooli inimesi karikatuurikunstis.

Alustati kogu graafikafondi ümberpaigutamist uude hoidlasse ning töötati välja graafika etapiviisilise konserveerimise kava. Muuseumi graafikarestauraator sai Erasmus programmi abil võimaluse stažeerida pikemalt Austrias Grazi restaureerimis-keskuses.

Jätkati ETF grand 7554 raames teadustööd Raadi mõisa kollektsioonist ja muuseumi kogude põhjal 2 doktoritöö koostamist.

Personal: 8 inimest 7 ametikohal (seoses peavarahoidja lapsehoolduspuhkusega on tema töökoormus ajutiselt jagatud 3 inimese vahel). 3 töötajat magistriskraadiga kellest 2 jätkab doktoriõppes, 1 on magistriõppes, 1 töötaja omandab rakendus-kõrgharidust. Turistide teenindamiseks hooajal palgati ajutist töäjõudu.

1. Põhifondi suurus: kokku 29388 museaali

2. Eelarve tulud kokku: 2,868.9 (koos 2008. aasta jäägiga 3,166.8)

ülikooli eelarvest	2,360.9
piletitest, suveniiridest ja giiditööst	198.9
teadus ja arenduslepingud	55.0
riiklik programm	254.1

Omatulude vähenemine seotud külastajate struktuuri muutusega (turistide arvu vähenemine, sooduspiletiga ja tasuta külastajate arvu tõus)

3. Eelarve kulud: 2,681.7

Ruumide halduskulud	665.0
Üldkulude eraldis 5% eelarvest	143.3
Töäjõukulud	1,512.4

4. Muuseumi külastamine

4.1. statsionaaris: 9500 külastajat, muuseumi näitustel Tallinnas, Kuressaares lisaks ca 2000. Neist grupis 58%, üksikkülastajaid 42% külastajat

4.2. Ekskursioonide juhtimine: 301 gruppi

eestikeelseid 49%
saksakeelseid 21%
inglisekeelseid 12%
soomekeelseid 10%
venekeelsed 8%

4.3. Õpilasi: 33% külastajate üldarvust (ei sisalda tasuta sissepääsuga üliõpilaste arvu)

4.4. spetsiifiliselt tasuta sissepääs 17% külastajatest (kunstiüliõpilased, TÜ üliõpilased ja õppejõud, rektoraadi külalised, puudega lapsed, eelkoolialised)

5. Näitused

5.1. Püsinäitus: 132 teost (114 kogudest, 18 muud)

5.2. Ajutised näitused muuseumis: 180 teost

- *K. Ed. von Liphart 200 – Raadi kunstikogu kuma.* (I. Sahk) (39 teost)
- *TÜ-le kingitud Osvald Timmase akvarellid.* (K. Valk) (3 teost)
- *Carpe diem!*-interaktiivne koguperenäitus. (J. Anderson, L. Nigu, K. Valk, A. Arus) (58 teost)
- *Ülikool naerab*- karikatuurinäitus (M. Ruisu, L. Nigu, I. Kukk) (80 teost)

5.3. Muuseumi ajutised näitused väljaspool statsionaari:

- *Pühapildi sünd- Vanavene ikoonitraditsioon* Saaremaa muuseumis (K. Valk)
- *Pühapildi sünd- Vanavene ikoonitraditsioon* Eesti Ajaloomuuseumis Maarjäl (K. Valk, A. Arus)

5.4. Muuseumi eksponaadid välisnäitustel kokku: **88** (71 ajutistel + 17 püsinäitustel)

- EKM, Kumu, näitus „Grand Tour. Eesti kunstnikud Itaalias” (05.08.2008-16.04.2009): KMM JO 10, 32 (2 joonistust)
- ATENEUM, näitus „Mika Waltari and artist friends“ (21.08.2008-19.02.2009): KMM A 64 (1 Egiptuse poisslapse mummia koos kassi muumiaga)
- Eesti Ajaloomuuseum, Maarjamäe loss, näitus „Pühapildi sünd. Vanavene ikoonitraditsioon“ (17.04-19.01/09.06.2009): KMM IK 64, 130, 126, 215, 75, 158,

- 231, 124, 93, 255, 83, 63, 248, 246, 214, 245, 84, 145, 76, 13, 129, 187, 254, 6, 153, 182, 211, 85, 142 (29 ikooni)
- Saaremaa Muuseum, Kuressaare Linnus, näitus „Pühapildi sünd. Vanavene ikoonitraditsioon“: 64,130, 126, 215, 75, 158, 231, 124, 93, 255, 83, 63, 248, 246, 214, 245, 84, 145, 76, 13, 129, 187, 254, 6, 153, 182, 211, 85, 142 (29 ikooni)
 - Tartu Ülikooli Raamatukogu, näitus „Rahvusülikool 90“ (24.11.-06.01.2009): KMM MA 237, 186, 250, 238, 231, 228, 259, 223, 18 (9 maali)

Pikaajalised deponeeringud teistes muuseumides püsinäitustel: 17 museaali

5.5. Deposiidid kokku: 139 museaali, sh maale 98

Deposiidid ülikoolis:122, sh maale 96

5.6. Fondi kunstiteoste tutvustamine kokku: **478 teost**

skulptuurid	42
gemmid	117
graafika	281
antiikoriginaalid	3
maalid	20
ikoon	10
muud	5

6. Teadustöö

6.1. publikatsioonid ja teemad

- Anderson, J. (2009). Gemmivalandite kogu — entsüklopeedia või ilupilt? Akadeemia, 1.
- [Kukk, I. \(2009\). Kui muuseumi valgustas Kremli täht: stalinismiaegsetest ümberkorraldustest Eesti muuseumides. Akadeemia, 4.](#)
- ETF grant 7554 „Raadi mõis ja Liphartite kunstikogu“ (I. Kukk, I Sahk, grandihoidja FLAJ prof J. Maiste)
- Koostamisel muuseumi antiigikogu põhjal doktoritöö „*Antiikkunsti retseptatsioon: Tartu Ülikooli Kunstimuuseumi antiigikogu Euroopa akadeemilises kontekstis*” (J. Anderson)
- *Ikooni eeskujujoonised – säravad kunstiteosed või kõnekas materjal tööprotsessist.* Gavriil Frolovi ikoonitöökoja materjalide põhjal. Ennistuskoja „Kanut” võrguväljaandele *Renovatum* (K. Valk)
- Eestikeelse töövihiku koolidele „Vana-Kreeka kultuur” täiendamine ja ettevalmistamine kordustrükiks. (K. Valk)
- Artikkel „I. Kant” Tiit Pruuli koostatava väljaande ajaoks Ida-Preisimaa kohta (J. Anderson)

- Töötati välja arvutimängude „Templiehitus” „Alexandri rännak” kontseptsioon ja nõustati visuaalset lahendust. Töötati välja eksponaat „Oraakel” .(J. Anderson, L. Nigu, K. Valk)

6.2. Ettekanded:

- Kukkk, I. *Kui muuseumi valgustas Kremli täht*. ERM-I konverentsil “Tee eesti muuseumini”
- *Antiikskulptuur: miks koopia erineb originaalist* ettekanne Antiigiakadeemias (J. Anderson)

6.3. populaarteaduslikud ettekanded

- Setude uskumustest ja matusekometest (U. Haava) kunstimuuseumi töötajate kevadseminaril Setumaa muuseumis

7. Õppetöö

7.1. Loengud

- *Valandikogude tekkimise traditsioon ja TÜ kunstimuuseum* EKA üliõpilased (J. Anderson)
- *Sport antiikajal* TÜ kehakultuuri teaduskonna üliõpilased (J. Anderson)
- *Mehe ja naise elu antiikajal* EKA üliõpilased (J. Anderson, K. Valk)
- *Isoonikogu ja vene ikoonimaali tutvustav loeng* Usuteaduste akadeemia üliõpilased (K. Valk)
- *Graafikatehnikad ja graafika ajalugu* Tartu Kõrgema Kunstikooli üliõpilased (I. Kukkk)
- *Graafikatehnikad ja paberi säilitamine* Viljandi Kolledži üliõpilased (I. Kukkk)
- *Kogude säilitamine ja restaureerimine* 2 loengut, TÜ FLAJ ja Viljandi Kultuurikolledži üliõpilastele (A. Ilves, A. Arus)
- *Kips skulptuuri materjalina* Tartu Kõrgema Kunstikooli üliõpilased (A. Ilves)
- *Kuidas läbi viia muuseumitunde?* 2 loengut/näidistundi TÜ HT üliõpilastele (K Valk)

Muuseumiprogrammid ja töötoad 70

Töötuba *Mosaiigi valmistamine*

Töötuba *Ehispaelte valmistamine (kõladega)*

Töötuba *Kreeka vaasimaal*

Töötuba *Antiikaja rõivaste valmistamine*

Töötuba *Valame kipsi*

Töötuba *Copy & Paste*

Töötuba *Teeme ise ikooni*

Programm *Olympiamängud*

Programm *Vanausuliste ikoonikunst*

Programm *Bütsants ja ikoonimaal*

Mütoloogilised olendid põhikoolile

Lood nähtamatutest valitsejatest põhikoolile

Kreeka kultuur (antiikaja kultuurilugu, kunst, ajalugu) 10-12 kl

Kreeka kultuur venekeelsetele koolidele

Kreeka kunst ja müüdid puudega lastele (vaegnägijatele)

7.2. Üliõpilaste juhendamine

- skulptuurieriala üliõpilaste praktika juhendamine (A. Ilves)
- kunstiajaloo üliõpilase juhendamine 19 saj. litograafiast (I. Kukk)
- Tartu Kõrgema kunstikooli naha restaureerimise üliõpilastöö juhendamine (J. Anderson)

8. Teabetöö

8.1 Üritused avalikkusele: 9

- *Antiigiakadeemia loengutesari* (J. Anderson)
- *Homeroose eepose Ilias ettekanne* (J. Anderson, K. Valk, I. Kukk koostöös TÜ klassikalise fil. ja kirjandusmuuseumiga)
- *Antiikaja söömiskultuur ja kreeka toidud* (J. Anderson koostöös AS Prike, AS Hellenic Trade jt)
- *Lastekaitsepäeva viktoriin* (J. Anderson, K. Valk, M. Ruisu koostöös Kreeka saatkonna ja kirjastustega)
- *Tartu muuseumikuu Muuseumijaht* (J. Anderson koostöös Tartu Linnamuuseumiga)
- *Pärlikee emadepäevaks* (K. Valk)
- *Peahoone päev* - kostümeeritud giidiga ringkäigud erinevatel maršruutidel (U. Haava)
- rebasenädalal *Tudengid kartserisse* (U Haava)
- *koolituspäev* ajaloo-, kunsti- ja klassiõpetajatele (K. Valk, J. Anderson)

8.2. ajaleheartiklid:2

Carpe Diem tutvustus Õhtuleht (J. Anderson)

A. Vardi portree professor P. Arumaast. UT (K Valk)

Ikooninäituse ülevaade KesKus (K. Valk)

8.3 infotrukised

8.4 päringutele vastamine **28**

8.5 intervjuud **16** sh pikemaid intervjuusid või eraldi saateid **6** (KUKU Varahoidja, Kultuuriaken ja ETV OP, Tagatargemaks, Asja mõte, Klassikaraadio)

8.6 muuseumi kajastamine **17** (10 artiklit, 7 ERR uudist)

Tartu Postimees, Universitas Tartuensis, Eesti Päevaleht, Oma Saar, Õpetajate Leht, Ekspress, AK, TV-3 uudised

8.7. reklaam ja messid

Osaletud 2 meenega EMÜ muuseumimeenete konkursil, *Carpe diem* näituse jaoks tehtud tele ja raadio reklaamklipid, linnaruumi jaoks banner ja plakatid. Avaldatud infot turismiveebis, Tartu kultuuriaknas, uuendatud infot veebilehel, teavitatud ajakirjanikke muuseumi üritustest. (L. Nigu, M. Ruisu) Tutvustatud muuseumi teenuseid reisikorraldajatele, saadetud materjale messidele, tutvustatud muuseumi

Tartu muuseumide laadal „Muuseum müüb”(M. Ruisu). Sõlmitud lepingud turismifirmadega teenuste osutamiseks ja poodidega muuseumi meenete müügiks.

8.8 projektide koostamine 7 taotlust, millest rahastati 5

Taotlus Kultuurkapitalile Antiigiakadeemia lektorite tasustamiseks (M. Ruisu)

Taotlus Kultuurkapitalile karikatuurivõistluse autasustamiseks (M. Ruisu)

Taotlus Kultuurkapitalile Pompeij näituseks (J. Anderson)

Taotlus DoRa-le teadustööks Saksamaal (J. Anderson)

Taotlus Kultuurkapitalile mündikogu kataloogiks (I Kukk)

HTM humanitaarkogude programmi jätkuprojekt taotlus (I. Kukk)

Taotlus rahvusülikooli juubelinäituse korraldamiseks (I Kukk)

Veel saadud toetust sponsoritelt ja Kreeka saatkonnalt antiiginäituse üritusteks (L Nigu, J. Anderson)

9. Hoiu- ja kogumistö

Põhifond seisuga 31.12.09 on **29388 museaali**

Uue tulmena vastu võetud 37 uut museaali. Koguhoidja K. Valk puhastas tolmust u 6500 graafilist lehte ja kolis graafikakogu uude fondi, kirjutas töödele korrektsed kogunumbrid, vahetas vahelehed ja uuendas ümbriseid. Koostati graafika etapiviisilise restaureerimise kava. Jälgiti regulaarselt hoidlate mikrokliimat ja korraldati seadmete hooldust. Jätkati kogude paremiku (178 teost) digiteerimist ja testiti pildiaandmebaasi hoiustamiseks sobivaid programme.

9.1. Põhifondi struktuur ja arvuline seis

Graafika	6657
Joonistus	507
Maalid	256
Skulptuurid	474
Gemmide valandid	17073
Antiikoriginaalid	73
Mündid	336
Bonistika	123
Antiikmüntide valandid	2983
Medalid ja medalite valandid	394 (inventeeritud ca 255)
Ikoonid	229
Tarbekunst	283

9.3. teaduslik inventeerimine, atribueerimine: kokku 38

Seoses fondide kolimisega inventeeriti vaid uusi tulmeid. (K Valk)

Alustati medalite kogu kohta (225) passide koostamist (J. Anderson)

Täiendatud ja parandatud teoste andmeid kartoteegis (kõik koguhoidjad)

9.4. Restaureerimine kokku **160** teost sh kunstimuuseumi töökojas 151

Skulptuurikogust restaureeritud 13 teost (Ain Ilves)

Puhastamine, konserveerimine ja restaureerimine: KMM S 104, 353, 102, 387, 83, 347, 72, 15, 64, 67, 66, 48, 37

Graafikakogust restaureeritud-konserveeritud 135 teost (A Arus)

Puhastamine, korrastamine, vahepaberite vahetamine, ümbrike, karpide ja paspartuude valmistamine, vajadusel vanade kleeplintide eemaldamine, pressimine: KMM GR 6021, 798, 799, 409, 428, 942, 943, 6704, 6705, 435, 5487, 5487, 5504, 5942, 5874, 983, 984, 985, 986, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 5881, 5549, 5507, 5886, 5517, 5924, 6021, 4, 7, 8, 12, 13, 16, 17, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 34, 36, 39, 40-60, 185-195, 210, 211, 212, 213, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 279, 4722, 4723, 4724, 4720, 4721, 4693, 4694, 4695, 4696, 4697, 4698, 4699, 4700, 4701, 4702, 4703, 4704, 4705, 5989, 940, 969, 970, 976, 999, 1001, 1007, inventeerimata lehti 16

Joonistuste kogu 2 teost

KMM JO 53, 32a)b)

Maalikogust 1 teos

Tarbekunstikogust restaureeritud 9 teost (Pindisain Ehitus OÜ)

KMM TK 286, 288, 289, 290, 292, 291, 293, 294, 295

9.5. Kogude hooldustööd

Hoidlate mikrokliima. Hoidlate mikrokliima regulaarne mõõtmine, kuude lõikes kokkuvõtete tegemine (J. Anderson).

Kogude hooldus. Muuseumi püsiekspositsiooni puhastamine, deponeeritud maalide puhastamine (A. Ilves, K. Valk, J. Anderson, A. Arus) Parandati maaliraame, vahetati ümbrispartuusid. Graafikakogu asendiplaani koostamine.

10. Personali areng

TÜ-s doktorantuuris 3 töötajat (, J. Anderson, I. Sahk, U Haava)

TÜ-s magistrantuuris 1 töötaja (M. Ruisu)

Kõrgemas Kunstikoolis BA restaureerimise alal A. Arus

Vanavene kirjakunsti meistriklassis osalemine Feodossi Travini juhendamisel EKAs (K Valk).

TÜ Usuteaduskond Kristliku kultuuriloo alused 80 tundi, 2 AP.(K Valk)

Õppereis Helsingi Ateneumi hoidlatesse ja Helsingi ülikooli muuseumi (J. Anderson)

Nico Carpentier "Museum communication in the 21st century...(J. Anderson)

Antiigiakadeemia loengusari (kõik töötajad)

Osalemine erinevate kultuurikomisjonide töös ja ICOM juhatuse töös (I Kukk).

11. Haldus ja majandustegevus

Restaureerimistökoja sisseseade täiendamine, restaureerimistarvikute ja materjalide hankimine. Osalemine ülikooli muinsuskaitse väärtusega kultuurivara inventeerimisel.

III. TARTU ÜLIKOOLI LOODUSMUSEUM

Sissejuhatus

TÜ loodusmuuseumi teadus- ja arendustegevuse prioriteetideks ja olulisemateks saavutusteks 2009. a. oli (1) koostöö TÜ loodusteaduskonna ja tippkeskustega teaduse, teaduse populariseerimise ja hariduse vallas ning muuseumide sünergiat suurendavad ühisprojektid TÜ ajaloo muuseumiga näituste, teadusloo ja hariduse vallas; (2) koostöövõrgustike arendamine teiste ülikoolide ning teadus- ja arendusasutustega Eestis ja välismaal; (3) teaduskogude ning nendega seotud andmebaaside arendamine ning (4) muuseumi ja ülikooli rolli laiendamine teaduse tutvustamisel ja populariseerimisel erinevatele sihtgruppidele näituste, koolituste ja huvipäevade kaudu.

Nende suundade arendamise eelduseks oli eelarvevahendite hankimine muuseumile ja Tartu Ülikoolile rahvusvahelistest projektidest ja riiklikest programmidest, TÜ loodusmuuseumi struktuuriüksuste arendamine ning infrastruktuuri arendamine ja selle edasine kavandamine.

Infrastruktuuri osas rakendati Vanemuise 46 fuajees tööle loodusmuuseumi infopunkt. Infrastruktuuri arengustenaariumite süsteemse analüüsi koostöös loodusteaduskonnaga teostas loodusteaduskonna dekaani poolt loodud töörühm, kuhu kuulusid TÜ loodusmuuseumi, ökoloogia- ja maateaduste instituudi ning arstiteaduskonna esindajad. Erinevate alternatiivide analüüsi järel jõuti seisukohale, et konstruktiivsem on kasutada TÜ loodusmuuseumi ja ÖMI võimaluste sünergiat ühiseks ruumiliseks arenguks Vanemuise 46 hoones. Analüüsid ja arutelud andsid uue impulsi Vanemuise 46 hoone terviklahenduse kavandamisele ning TÜ loodusmuuseumi ekspositsioonisaalide renoveerimise projekti esitamisele EL struktuurifondide keskkonnahariduse infrastruktuuri taotlusvooru 2010. a. alguses.

Jätkus loodusmuuseumi uute 2007. a. loodud struktuuriüksuste – botaanika- ja mükoloogiamuuseumi ning näituste ja loodushariduse osakonna arendamine. Esimest juhib Tartu Ülikooli taimeökoloogia teadur Kai Vellak ja teist osakonna juhataja ning loodusmuuseumi asedirektor Margus Ots.

TÜ loodusmuuseumil on võtmeroll mitmetes **andmebaaside**- ja loodusharidusalastes aktiivsustes. Ülikooli loodusmuuseumi eestvedamisel avati veebiportaal eElurikkus (<http://elurikkus.ut.ee/>), mis koondab ühte kohta Eesti eluslooduse andmestiku ning mis avab spetsialistidele ja avalikkusele ligipääsu loodusmuuseumi ja teiste Eesti teadusasutuste kollektsoonide andmebaasidele. eElurikkuse kodulehel kuvatav informatsioon pärineb enam kui kümnest taksonoomia, ökoloogia, fülogeneetika, ja

looduskaitse alasest andmebaasist, mille omanikeks on üksikisikud, töörühmad või asutused ning mis on üles ehitatud ühisele andmebaaside platvormile UNITE.

Oluliselt arendati edasi veebitöölaua PlutoF funktsionaalsust. PlutoF on mõeldud loodusteaduslike andmebaaside haldamiseks, sh. andmete veebi põhiseks sisestamiseks, vaatamiseks, täiendamiseks ja analüüsimiseks. PlutoF talletab andmed UNITE platvormile. PlutoF sobib biosüsteematikutele, ökoloogidele, elurikkuse uurijatele, looduskaitsetajatele jt. uurimisandmete haldamiseks alates välitöödest kuni molekulaarsete analüüsideni. 2009.a. lõpus oli veebi-töölaual enam kui 140 registreeritud kasutajat (2008.a. lõpus 80 kasutajat).

Veebiportaali avamist toetas olulisel määral Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna projekt EE0018 "Estonian biodiversity database and information network supporting Natura 2000" (2008-2010). Projekti juhtpartneriks on TÜ, keda esindab loodusmuuseum ning koostööpartneriteks Eesti Maaülikool, Eesti Looduseuurijate Selts ning Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehno-osakond.

Andmebaaside alase koostöövõrgustiku arendamisel oli oluline roll ka riiklikul finantseerimisel humanitaar- ja loodusteaduslikele kogudele HTM kaudu, mida koordineerivates töörühmades ning publikatsioonides osalesid aktiivselt ka TÜ loodusmuuseumi asjatundjad.

Tartu Ülikooli siseselt arendati koostööd andmebaaside alal mitmete töörühmadega loodusteaduskonnast ning tugevdati koostööd andmebaaside arendamise ja tutvustamise ning teaduse populariseerimise alal bioloogilise mitmekesisuse tippkeskusega FIBIR ja genoomika tippkeskusega.

Koostöös tippkeskuste ja teiste koostööpartneritega korraldas TÜ loodusmuuseum **kaks silmapaistvat konverentsi**, mille terviklikud salvestused on kättesaadavad Internetis.

12. veebruaril toimus Charles Darwini 200. sünniaastapäevale pühendatud konverents "Elurikkus ja evolutsioon", mille tervitussõnad lausus Suurbritannia suursaadik T.E. Hr. Peter Carter.

24.-25. novembril leidis aset I fülogeneetika ja süstemaatika konverents teemal "Elurikkuse päritolu ja informaatika", millega tähistati 150 aasta möödumist Charles Darwini "Liikide tekkimise" ilmumisest ning mis oli ühtlasi ÜRO Rahvusvahelise elurikkuse aasta avaüritus Eestis.

Üle-Euroopalise teadlaste öö raames korraldati 25. septembril Darwini öö loodusmuuseumis, kus osales mitusada külalastajat.

Loodushariduse vallas alustas tegevust INTERREG IVA projekt COBWEB - Communicating the Baltic (2009-2011), mille eesmärgiks on Rootsi, Soome, Eesti ja Läti

loodushariduskeskuste võrgustiku arendamine ning rändnäituse-ideede ja õppevahendite ühine väljaarendamine.

Näitustest oli geoloogiamuuseumis novembrist 2008 kuni märtsini 2009 ning uuesti juunist septembri lõpuni avatud näitus "Raul Lusia dinosaurused" ning märtsist maini oli avatud Tartu Ülikooli Geoloogiamuuseumi ja Eesti Kunstiakadeemia ehte- ja sepakunsti eriala koostöö näitus "Loodus on ehe, ehe on ehe". Novembrist detsembrini oli loodusmuuseumis avatud näitus "Neugrundi meteoriidikraater - maailmaime koduukse ees". Novembris avati näitus „Kivide sisemine ilu“ ning detsembris näitus "Planeet Maa uurimine Darwinist tänapäevani", mille eksponeerimine jätkub 2010. aastal.

Zooloogiamuuseumis olid avatud järgmised näitused: Eesti loodusmuuseumi näitus "Vereta jaht", Tartu Keskkonnahariduse Keskuse näitused "Looduskaitse Eestis" ja linnalooduse interaktiivne näitus "Ma pole külaline ma elan siin". Sügisel avati näitus Putukate fotod Veljo Runnel fotodega.

Näituste ja loodushariduse osakonnas toimus aktiivne tegevus SA KIK-i projektide toel. Keskkonnainvesteeringute Keskuse projekti finantstoel viidi läbi 756 -le õpilasele 44 õppekava toetavat õppeprogrammi TÜ loodusmuuseumis ja looduses. Koostati uued õppekava täiendavad õppeprogrammid "Loomastiku mitmekesisus" ja "Looduse mitmekesisus erinevates kooslustes". 2009. aastal viidi läbi 17 huvipäeva laiemale huviliste ringile.

Omaette valdkonnaks on kujunenud ka **õpetajatele looduslaste koolituste läbiviimine**, lisaks muuseumiõppele rakendatakse ka praktilist õpet looduses. Õpetajate täiendkoolituse ja elukestva õppe suunal on registreeritud Haridus- ja Teadusministeeriumi nõudeid järgides TÜ loodusmuuseumi täiendkoolitusprogramm "Välivaatlused ja kollektiivid loodushariduses", Õpetajatele viidi läbi praktiline koolitus "Looduse mitmekesisus erinevates kooslustes" ja "Loodusmuuseumi infokoolitus".

TÜ loodusmuuseum oli õppebaasiks Tamme Gümnaasiumi loodusklassile, Tartu Keskkonnahariduskeskuse zooloogiringile, Tartu Kutsehariduskeskuse loodusturismi eriala õpilastele ja üliõpilastele. Lisaks avati TÜ loodusmuuseumi juures botaanikaring.

Ka loodushariduse-alased koostöövõrgustikud on laienemas, eelkõige läbi ühisprojektide lähinaabritega Baltoskandias: Soome, Rootsi ja Lätiga.

Muuseumi külastajate arv tõusis võrreldes eelmise aastaga enam kui 2300 võrra, ulatudes 18769 külastajani. Muuseumi kogudesse lisandus üle 6000 säiliku.

1. Personal

Töötajaid: 41 töötajat, 29,15 täidetud ametikohta (seis 31.12.2009.a.)

2. Põhifondi suurus

Kogu suurus (säilikute arv) 1043000

3. Eelarve (allikas: TÜ rahandusosakond):

2.10.4. Loodusmuuseum

Töötajaid : 41

Seis 31.12.2009

Täidetud ametikohti

: 29.15

I Tulud	Jääk	Eelarve	Eelarve	Täpsustatu	Laekumin	%	Korrigeeritud	Kulud	%
			täpsustus	d	e		laekumin	e	
2. Tulud teadustegevusest									
2.3. ETF grandid	83.4	640.0	0.0	640.0	780.1	121.9	863.5	773.1	89.5
2.4. Teadus- ja arenduslepingud	-114.7	460.0	0.0	460.0	816.3	177.5	701.6	1,084.1	154.5
2.5. Välislepingud- ja grandid	-1,008.9	1,300.0	0.0	1,300.0	977.6	75.2	-31.3	1,679.7	5371.0
2.6. Baasfinantseerimine	0.0	212.9	516.2	729.1	729.1	100.0	729.1	726.9	99.7
2.7. Muu teadustegevus (riiklikud programmid)	2.5	2,468.0	390.3	2,858.3	2,858.3	100.0	2,860.8	2,867.9	100.2
Kokku tulud teadustegevusest	-1,037.6	5,080.9	906.5	5,987.4	6,161.4	102.9	5,123.8	7,131.8	139.2
3. Piletite müük	0.0	150.0	0.0	150.0	128.9	85.9	128.9	128.9	100.0
4. Tulud üldfondist	-420.6	3,663.9	-114.8	3,549.1	3,549.1	100.0	3,128.5	3,507.8	112.1
6. Arengufond	-127.9	0.0	0.0	0.0	289.5***		161.6	154.1	95.4
6. Eraldi arengufondi	0.0	0.0	0.0	0.0	-289.5***		-289.5	-289.5	100.0
Tegevustulud kokku	-1,586.1	8,894.8	791.7	9,686.5	9,839.4	101.6	8,253.3	10,633.0	128.8

II Kulud	Jääk	Eelarve	Eelarve	Korrigeeritud	Jooksev	Jooksva eelarve	%	Jooksev
			täpsustus	eelarve	eelarve	Kulud		jääk
1. Tööjõukulud	0.0	5,437.8	-60.0	5,377.8	5,462.7	6,553.5	120.0	-1,090.8
1.1. Palgakulud	0.0	4,056.9	-45.0	4,011.9	4,075.2	4,881.7	119.8	-806.5
1.2. Sotsiaalmaksud	0.0	1,338.8	-14.9	1,323.9	1,344.8	1,609.5	119.7	-264.7
1.3. Töötuskindlustus	0.0	12.2	-0.1	12.0	12.2	42.3	346.1	-30.1
1.4. Teadusstipendiumid	0.0	30.0	0.0	30.0	30.5	20.0	65.6	10.5
2. Koolitus ja lähetused	0.0	250.0	0.0	250.0	253.9	186.6	73.5	67.3
3. Kantselei- ja majanduskulud	-1,586.1	800.0	842.1	56.0	81.9	1,453.3	1773.5	-1,371.3
4. Sisseostetud õppe- ja teadustöö	0.0	40.0	0.0	40.0	40.6	105.6	260.0	-65.0
5. Transpordikulud	0.0	40.0	0.0	40.0	40.6	54.0	132.9	-13.4
6. Külaliste vastuvõtukulud ja	0.0	20.0	0.0	20.0	20.3	5.6	27.7	14.7

erisoodustused									
7. Investeeringud									
põhivarasse	0.0	200.0	0.0	200.0	203.2	225.2	110.8	-22.0	
8. Muud									
tegevuskulud	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	57.7***		-57.7	
<i>8.1. Kaasfinantseerimine (teistesse struktuuriüksustesse)</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	55.1***		-55.1	
<i>8.2. Muud tegevuskulud</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	2.6***		-2.6	
9. Ruumide kulud	0.0	1,662.3	0.0	1,662.3	1,688.5	1,537.1	91.0	151.4	
<i>9.1. Ruumide kulud</i>	<i>0.0</i>	<i>30.0</i>	<i>0.0</i>	<i>30.0</i>	<i>30.5</i>	<i>2.9</i>	<i>9.5</i>	<i>27.6</i>	
<i>9.2. Ruumide kulud (sisekäive)</i>		<i>1,632.3</i>	<i>0.0</i>	<i>1,632.3</i>	<i>1,658.0</i>	<i>1,534.2</i>	<i>92.5</i>	<i>123.8</i>	
10. Üldkulude eraldis	0.0	444.7	9.6	454.3	461.5	454.3	98.4	7.2	
Tegevuskulud kokku	-1,586.1	8,894.8	791.7	8,100.5	8,253.3	10,633.0	128.8	-2,379.7	

4. Muuseumikülastuse statistika

4.1. Külastajate koondstatistika

Kokku külastajaid: **18769**

Sealhulgas: huvipäevadel osalejad 2845; õppetööga seotud muuseumikülastused 3487.

Õppetööga seotud muuseumikülastused sisaldavad: zooloogiaring 2672, Tamme Gümni 505, Tartu Kutsehariduskeskus 140.

Zooloogiamuuseum

~17107 külastajat

Geoloogiamuuseum

~5654 külastajat

Õppetööga seotult on külastanud TÜ loodusemuuseumi TÜ, EMÜ, Eesti Kunstiakadeemia jt ülikoolide üliõpilased

4.2. Ekskursioonid

Kokku **145**

Sealhulgas:

Zooloogiamuuseumis 110

Geoloogiamuuseumis 35 (sh on muuseumitunnid geoloogiamuuseumis)

4.3. Osalejate arv muuseumipedagoogilistes tundides

- Õppeprogrammid 756 õpilast (44 gruppi)

- õpetajakoolitustel 32 õpetajat
- huvipäevadel 2845 osalejat (17 huvipäeva)

5. Ekspositsioon ja näitused

5.1. Püsinäitus

Geoloogiamuuseum:

- Eesti geoloogia (aluspõhja ja kvaternaari stratigraafia ja paleontoloogia - ca 1000 museaali)
- Üldine paleontoloogia (üle 750 museaali tervest maailmast)
- Mineraalid (rohkem kui 500 näidist esindab ca 250 mineraali)
- Meteoriidid (kokku 93 näidist)
- Eesti maavarad

Zoologiamuuseum:

- Loomade süstemaatiline ekspositsioon
- Võrdlev näitus loomade ehitusest ja väliskujust
- Linnunade ja peasade ekspositsioon
- Näitus Eesti loomastikust läbi aja
- Elusloomade akvaariumid ja terraariumid
- Zoologiamuuseumi ringi näitus

Zoologiamuuseumi ekspositsiooni lisandus Eesti mageveekalade akvaarium

5.2 Ajutised näitused

Geoloogiamuuseumis:

- 6. novembrist kuni 24. märtsini oli geoloogiamuuseumis avatud näitus "**Raul Lunia dinosaurused**". Eksponeeritud olid 170 miljonit aastat maad, vett ja õhku valitsenud hiidsisalike mudelid ja luuleidude jäljendid. Kunstnik Raul Lunia on rekonstrueerinud sauruseid juba mitukümmend aastat ja esimene näitus saurustest avati Eestis juba 1993. aastal. Suure huvi tõttu avati sama näitus uuesti 4. juunil ja suleti 1. oktoobril.
- 25. märtsist kuni 31. maini oli avatud Tartu Ülikooli Geoloogiamuuseumi ja Eesti Kunstiakadeemia ehte- ja sepakunsti eriala koostöö näitus "**Loodus on ehe, ehe on ehe**". Näitusel oli eksponeeritud ligi 100 tööd Eesti Kunstiakadeemia ehte- ja sepakunsti eriala õppejõududelt, üliõpilastelt ja vilistlastelt, kes tegelevad oma loomingus kivi, mineraalide ja teiste orgaaniliste materjalidega.
- 2. novembrist kuni 12. detsembrini oli loodusmuuseumis avatud näitus "**Neugrundi meteoriidikraater - maailmaime koduukse ees**". Neugrundi meteoriidikraater tekkis umbes 535 miljoni aasta eest Kambriumi ajastul algul siinses madalmeres toimunud kuni 1 kilomeetrise läbimõõduga kivimeteoriidi (asteroidi) plahvatusel. Ilmselt kuulus see asteroid sellal, st 550-450 miljoni aasta eest Maalähedasel orbiidil ringelnud meteorkehade parve. Selle meteoriidi plahvatus oli enam kui 100 000 korda võimsam sellest, mis tekitas Kaali

meteoriidikraatri. Maailmaime tiitli omistamine Neugrundi meteoriidikraatrile ei ole liiast, sest tegu on tõesti maailmamere kõige atraktiivsema ja paremini säilinud meteoriidikraatriga. Näitus oli koostatud Eesti Geoloogiakeskuses.

- 2. novembrist 2009 kuni 31. detsembrini 2011 on geoloogiamuuseumis avatud näitus "**Kivide sisemine ilu II**". 1997. aastal annetas Saksa amatööргеoloog, arst Hanswilhelm Beil geoloogiamuuseumile ligi 7 tonni kaaluva kivimikollektsiooni. Sellest suurest kivimikollektsioonist on koostatud teine ülevaatenäitus, kus on esindatud kõik kivimiterühmad maailma eri paikadest. Välja on pandud lõigatud ja lihvitud ahhaate, jaspiseid, maake, moondekivimeid ja purskekivimeid. Kivimid on enamikus pärit Euroopast, kuid on näidiseid ka Ameerikast, Austraaliast, Antarktikast ja Aafrikast.
- 12. detsembrist 2009 kuni 1. märtsini 2010 on loodusmuuseumis avatud näitus "**Planeet Maa uurimine Darwinist tänapäevani**", mis on osa Rahvusvahelise Planeet Maa Aasta egiidi all läbi viidud projektist õpitube toetava ekspositsiooni rajamiseks. Näitus on pühendatud Charles Darwini "Liikide tekkimise" ilmumise 150. aastapäevale ning tutvustab olulisemaid elu arengu etappe ning elurikkuse kaitse vajadusi Eesti elupaikade näitel. Projekti toetas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Zooloogiamuuseumis:

- Näitusel „**Zooloogiaringi tegemised**“ tutvustatakse zooloogiaringi tegevust 15 aasta jooksul. Näitusel on vaadata fotod ringi matkadest ning lugeda õpilaste kirjutised zooloogiaringist ja oma looduselamustest.
- 16.02-12.03 ja 29.10 kuni 2009. a. lõpuni oli avatud Tartu Keskkonnahariduse Keskuse poolt koostatud mänguline **rändnäitus linnaloodusest „Ma pole külaline, ma elan siin.**” Näitus õpetab märkama linnas elavaid taimi ja loomi ning tutvustab linnadega seotud keskkonnaprobleeme.
- Novembris alguses avati zooloogiamuuseumis **Putukafotode näitus**, kus saab näha valikut kodumaise putukamaailma elurikkusest. Eksponeeritud on vormide, värvide, arengustaadiumite ja putukarühmade mitmekesisus. Näitus valmis Norra EMP projekti EE0018 "Eesti elurikkuse andmebaas" raames. Fotode autor Veljo Runnel.
- 2.02.- 31.03. 2009 oli avatud Eesti loodusmuuseumi näitus "**Vereta jaht**". Vereta jaht on pärisjahile sarnanev jaht, kus relvade asemel on fotokaamerad. Saagiks looma- ja loodusfotod. Näituse fotod on tehtud RMK Väätsa Jahimajandi metsades 2008.a. 23-25. mail. Loomafotovõistlust "Vereta jaht" korraldavad alates 1997. aastast RMK, Eesti Loodusmuuseum ja Overall Eesti AS. Koostööpartnerid on www.ilm.ee, Fotoluks, MTÜ Loodusajakirjad, ajakiri Eesti Jahimees, Jahimeeste Selts.

12.12.2009 loodusmuuseumi talve huvipäeval oli avatud **samblike ja sammalde näitus zooloogiamuuseumis**, kus tutvustati Eestis levinumaid sambla- ja samblikuliike. Huvipäeva raames tutvustati tavalisemaid sambla- ja samblikuliike (kokku ca 50 näidist, lisaks raamatud ja ajaloolised materjalid kogudest) looduspäeval osalejatele (läbiviijad K. Vellak & A. Suija).

Vanemuise 46 fuajees:

- Seenenäitus – 15-16.septembril 2009
- Seenenäitusel oli eksponeeritud üle 120 liigi seeni, külastajad said konsultatsioone söödavate ja mürgiste seenteliikide ning määramistunnuste kohta ning abi korjatud seente määramisel. Konsultatsioonide läbiviijad Mall Vaasma ja Külli Kalamees-Pani

6. Teadustöö

Artiklid mille autoriteks on muuseumi töötajad (rasvases kirjas) või milles on kirjeldatud või kasutatud muuseumi materjale.

6.1. Artiklid

Tasemel 1.1. Artiklid, mis on kajastatud ISI Web of Science andmebaasis:

Ingerpuu, N. & **Vellak, K. 2009.** A contribution to the moss flora of French Guiana: a collection from the surroundings of Kaw. *Cryptogamie, Bryologie* 30(3): 377-381.

Jüriado, I.; Liira, J.; Paal, J. & **Suija, A. 2009.** Tree and stand level variables influencing diversity of lichens on temperate broad-leaved trees in boreo-nemoral floodplain forests. *Biodiversity and Conservation* 18(1): 105-125.

Kõljalg U., Bernicchia A. & **Saar, I. 2009.** *Tomentellopsis pulchella* sp. nov. from St. Vitale Pine Forest (Ravenna, Italy). *Mycotaxon* 107: 53-60.

Köster, E.; Bitocchi, E.; Papa, R.; Pihu, S. 2008. Genetic structure of the *Anthyllis vulneraria* L. s. l. species complex in Estonia based on AFLPs. *Central European Journal of Biology*, 3(4): 442 - 450.

Kröger, B.; Zhang, Y.; **Isakar, M.** (2009). Discosorids and Oncocerids (Cephalopoda) of the Middle Ordovician Kunda and Aseri Regional Stages of Baltoscandia and the early evolution of these groups. *Geobios*, 42: 273 – 292.

Nilsson, R.H., Ryberg, M., **Abarenkov, K.,** Sjökvist, E., Kristiansson, E. 2009. The ITS region as a target for characterization of fungal communities using emerging sequencing technologies. *FEMS Microbiology Letters*, 296: 97-101.

Lang, L.; **Puura, I.** (2009). Systematic position, distribution, and shell structure of the Devonian linguloid brachiopod *Bicarinatina bicarinata* (Kutorga, 1837) . *Estonian Journal of Earth Sciences*, 58(1): 63 – 70.

Pihu, S.; Hõimra, J.; **Köster, E.;** Pärtel, M. 2009. Environmentally Dependent Morphological Variability in Seven Apomictic Microspecies from *Alchemilla* L. (Rosaceae). *Folia Geobotanica*, 44: 159-176.

Pihu, S.; Öpik, M.; Kook, E.; **Reier, Ü.** 2009. Morphological and genetic relationships of *Myosotis laxa* ssp. *baltica* and ssp. *caespitosa*, and typification of *M. laxa* ssp. *baltica*. Acta Societatis Botanicorum Poloniae, 78(1), 37 - 49.

Saag, L., Saag, A. & Randlane, T. 2009. World survey of the genus *Lepraria* (Stereocaulaceae, lichenized Ascomycota). Lichenologist 41(1): 25-60.

Saar, I., Pöldmaa, K. & Kõljalg, U. 2009. The phylogeny and taxonomy of genera *Cystoderma* and *Cystodermella* (Agaricales) based on nuclear ITS and LSU sequences. Mycological Progress 8: 59-73.

Tedersoo, L., Pärtel, K., Jairus, T., Gates, G., **Pöldmaa, K.** 2009. Ascomycetes associated with ectomycorrhizas: molecular diversity and ecology with particular reference to Heliothales. Environmental microbiology, 3166-3179.

Tinn, O.; Meidla, T.; Ainsaar, L.; **Pani, T.** (2009). Thallophytic algal flora from a new Silurian Lagerstätte. Estonian Journal of Earth Sciences, 58(1): 38 - 42

Vinn, O. (2009). The ultrastructure of calcareous cirratulid (Polychaeta, Annelida) tubes. Estonian Journal of Earth Sciences, 58, 2: 153-156.

Vinn, O.; Kirsimäe, K.; ten Hove, A.H. (2009). Tube ultrastructure of *Pomatoceros americanus* (Polychaeta, Serpulidae): implications for the tube formation of serpulids. Estonian Journal of Earth Sciences, 82, 1, 206 – 212.

Vinn, O. (2009). Attempted predation on Early Paleozoic cornulitids. Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology, 273: 87–91.

Tasemel 1.2. Artiklid teistes rahvusvahelistes teadusajakirjades, millel on registreeritud kood, rahvusvaheline toimetuse, eelretsenseerimine, rahvusvaheline levik ja avatus kaastöödele:

Alstrup, V.; Kocourková, J.; Kukwa, M.; Motiejūnaitė, J.; Brackel, W. von & **Suija, A.** 2009. The lichens and lichenicolous fungi of South Greenland. Folia Cryptogamica Estonica 46: 1-24.

Jüriado, I. & Liira, J. 2009. Distribution and habitat ecology of the threatened forest lichen *Lobaria pulmonaria* in Estonia. Folia Cryptogamica Estonica 46: 55-65.

Kukwa, M. 2009. The lichen genus *Ochrolechia* in the Baltic countries. Folia Cryptogamica Estonica 46: 67-74.

Miljutin, A. 2009. Substrate utilization and feeding strategies of mammals: description and classification. Estonian Journal of Ecology, 58: 60-71.

Randlane, T., Tõrra, T., Saag, A. & Saag, L. 2009. Key to European *Usnea* species. Bibliotheca Lichenologica. 100: 419-462.

Schiefelbein, U. 2009. The marine and maritime lichens on Baltic sea – an overview. Bibliotheca Lichenologica 463-495.

Suija, A.; Czarnota, P.; Himelbrant, D.; Jüriado, I.; Kukwa, M.; Lõhmus, P. & Motiejūnaitė, J. 2009. New Estonian records: Lichenized and lichenicolous fungi. Folia Cryptogamica Estonica. 46: 83-86.

Suija, A. & Randlane, T. 2009. Excluded species of lichenized and lichenicolous fungi. Folia Cryptogamica Estonica 46: 87-88.

Vaasma, M. 2009. Checklist of the species of the genera *Amanita* and *Limacella* (Agaricomycetes) in Estonia. Folia Cryptogamica Estonica 46: 81-85.

Vellak, K., Ingerpuu, N. Kannukene, L. & Leis, M. 2009. New Estonian records and amendments: Liverworts and mosses. – Folia Cryptogamica Estonica 45: 91-93.

Tasemel 3.2. Artiklid/peatükid lisas mitte loetletud kirjastuste välja antud kogumikes:

Isakar, M. 2009. Armin Öpik - Eesti geoloog muutuvast ajast. Mägi, V. ja Valmas, A. (Toim.). Eesti Teadlased paguluses (25 - 40). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus

Kalamees-Pani, K. 2009. Keskkonnaharidus- väärtused ja hoiakud. Kogumikus Väärtused ja väärtuskasvatuse valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis, Tartu, TÜ eetikakeskus, Lk.338-346.

Tasemel 6.2. Õpikud ja muud õppeotstarbelised publikatsioonid

Kokassaar, U., **Martin, M.** 2009. Bioloogia 9. klassile, II osa. Tallinn, Avita.

Tasemel 6.3. Populaarteaduslikud artiklid

Bichele, R., **Õunap, E.** 2009. Huvitavamaid suurliblikate leide 2006. aastal. Lepinfo, 18, lk. 39-57.

Bichele, R., **Õunap, E.** 2009. Huvitavamaid suurliblikate leide 2007. aastal. Lepinfo, 18, lk. 58-80.

Els, J., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Leivits, A., Lilleleht, V., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, Rein, Nellis, Renno, **Ots, M.** 2009. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003-2008.

Hõrak, P., **Puura, I.** 2009. Amotz Zahavi – mees, kes leidis raiskamisele evolutsioonilise seletuse. Tartu Ülikooli ajakiri, nr. 7, lk. 36.

Karofeld, E., **Puura, I.** 2009. Bioloogilise mitmekesisuse tippkeskus korraldab avaseminari. Universitas Tartuensis, 9. jaan. 2009.

Laane, M. 2009. Botaanikaproffessor Karl Eichwald 120. Eesti Loodus 2, lk. 43-45.
(Avaldatud on BMM-le kuuluvad fotod Karl Eichwaldist)

Lang, L., Puura I. 2009. Biomineraalid me ümber ja me sees. Rmt.: Verš E., Amon L., Laumets L. (toim.) Piirideta geoloogia. Schola Geologica V. Sulemees, Tartu, lk. 13-19.

Luig, J. 2009. Mesilased teerajal. Eesti Loodus, 5, lk. 42.

Martin, M. 2009. Külmakartmatu lõunatulnukas. Eesti Loodus, 1, lk. 30-33.

Martin, M. 2009. Kes või mis on männikiha? Eesti Loodus, 3, lk. 49-51.

Martin, M. 2009. Kuningkiilid vallutavad Eestit. Eesti Loodus, 5, lk. 26-29.

Martin, M. 2009. Linnakilgid. Eesti Loodus, 5, lk. 38-39.

Martin, M. 2009. Kuidas koguda putukaid, Eesti Loodus, 6, lk. 41-47.

Martin, M. 2009. Tume marmorleedik on jõudnud Eestisse. Eesti Loodus, 7, lk. 30-31.

Martin, M. 2009. Nutikad kahjurid. Eesti Loodus, 11, lk. 48-49.

Martin, M. 2009. Kartulimardikas – tulnukas Ameerikast. Aed, mai-juuni, lk. 26-31.

Ots, M. 2009. Linnuharuldused Eestis 2007-2008: Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr. 7. Hirundo, 2009, 1, lk. 3-31.

Ots, M. 2009. Valge toonekurg (*Ciconia ciconia*) Eestis aastani 2008. Hirundo, 2009, 1, 32-43.

Puura, I. 2009 (intervjuu, intervjuueerija Toomas Kukk). Habras suhe loodusega teeb meid haavatavaks. Eesti Loodus, 1, lk. 34-39.

Puura, I. 2009. Charles Darwin ja tema „ohtlik idee“. Eesti Loodus, 2, lk. 6-13.

Puura, I. 2009. Charles Robert Darwin ja tema „ohtlik idee“. Vaim ja aeg. Lehed ja tähed: looduse ja teaduse aastaraamat, 5, lk. 94-105.

Puura, I. 2009. Elussüsteemide iidne tarkus. Tarkade klubi 4, lk. 22.

Puura, I. 2009. (intervjuu, intervjuerija Toomas Kukk). Habras suhe loodusega teeb meid haavatavaks. Eesti Loodus, 1, lk. 34-39.2009.

Puura, I. 2009. Milleks ja kuidas luuakse Eesti elurikkuse andmebaasi? Eesti Loodus, 12, lk. 17.

Puura, I. 2009. Kuidas edeneb Nord Streami keskkonnamõjude hinnangu aruande menetlemine? Eesti Loodus, 6, lk. 13.

Õunap, E. 2009. *Eucarta virgo* ja *Archanara neurica* – kaks uut öölast Eesti faunas (Lepidoptera, Noctuidae). Lepinfo, 18, lk. 4-7.

Õunap, E. 2009. Noolööslased *Acronicta euphorbiae* ja *A. cinerea* Eestis Lepinfo, 18, lk. 11-13.

Tasemel 6.4.

Thüs, H. & Schulz, M. 2009. Süßwasserflora von Mitteleuropa, Bd 21/1: Fungi, 1. Teil: Lichens. Spektrum Akademischer Verlag, Heidelberg.

Vellak, K. & Kukk, E. 2009. Bioloogiakandidaat Aino Kalda trükitööde nimestik. Bibliography of the published papers of Cand.Biol Aino Kalda. Tartu Ülikooli Kirjastus, 23 lk.

Õppeprogrammid ja -vahendid

Koostati **2 uut õppeprogrammi** – loomastiku mitmekesisus ja looduse mitmekesisus erinevates kooslustes. Programmide koostamisel osalesid: Külli Kalamees, Aivo Tamm, Veljo Runnel.

6.2. Ettekanded

Ingerpoo, N. & **Vellak, K.** New Red List of Estonia. I.A.B. International Association of Bryology 2009 Conference, 16.-21. 08. South Africa Abstracts, p. 53.

Pihu, S., Ingerpoo, N. & **Vellak, K.** A molecular and morphological pilot study of *Tortella rigens* Alberts. and some related species. . I.A.B. International Association of Bryology 2009 Conference, 16.-21. 08. South Africa Abstracts, p. 56.

Suija, A. & Vellak, K. Botanical and mycological collections of the Natural History Museum of Tartu University. Stendiettekanne konverentsil *Society for the Preservatio of Natural History Collections* (SPNHC) Congress 2009, Leiden, Holland.

Suija, A. Seened, keda kutsutakse samblikeks: lihheniseerunud ja lihhenikoolsete seente fülogeneesist. Suuline ettekanne konverentsil *Elurikkuse päritolu ja informaatika*, Tartu.

Kalamees, K. Ettekanne "Loodusharidus TÜ loodusmuuseumis" EBÜ talvapäevadel Eesti bioloogiaõpetajatele, jaanuaris 2009.

Isakar, M. „Armin Öpik – Eesti geoloog muutuv ajas" konverentsil "**Eesti teadlased paguluses**" 24. märtsil. Konverentsi organiseerisid Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu väliseesti kirjanduse keskus ja Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu.

Isakar, M. Ettekanne "Geoloog Karl Orviku – väljapaistev teadlane" 22. mail Rakvere Gümnaasiumis akadeemik Karl Orviku büst avamise konverentsil.

6.4. Konverentside, seminaride, teadustemaatiliste ürituste korraldamine

Konverentsid

Koostöös tippkeskuste ja teiste koostööpartneritega korraldas TÜ loodusmuuseum kaks silmapaistvat konverentsi, mille terviklikud salvestused on kättesaadavad Internetis.

12. veebruaril toimus Charles Darwini 200. sünniaastapäevale pühendatud konverents "Elurikkus ja evolutsioon", mille tervitussõnad lausus Suurbritannia suursaadik T.E. Hr. Peter Carter (üle 130 osavõtja).

24.-25. novembril leidis aset I fülogeneetika ja süstemaatika konverents teemal "Elurikkuse päritolu ja informaatika", millega tähistati 150 aasta möödumist Charles Darwini "Liikide tekkimise" ilmumisest ning mis oli ühtlasi ÜRO Rahvusvahelise elurikkuse aasta avaüritus Eestis (üle 200 osavõtja).

Loodusmuuseumi huvipäevad

Toimus 17 huvipäeva 2845 osalejale, sh:

- **“Imetajate mitmekesisuse” huvipäeval** 24.01.2009 zooloogiamuuseumis tutvuti maailma imetajate, nende mitmekesisuse ja süsteemiga, vaadeldi muuseumikogusid. Juhendaja Andrei Miljutin.
- **Ehete huvipäeval** 25.03.2009 geoloogiamuuseumis toimus Tanel Veenre loeng Eesti kaasaegsest ehtekunstist, tutvuti geoloogiamuuseumi kogudega ja avati ehtekunstnike näitus “Loodus on ehe, ehe on ehe”. Huvipäev ja näitus toimusid koostöös Eesti Kunstiakadeemia ehte- ja sepakunsti osakonnaga. Geoloogiamuuseumi poolt juhendas Tõnu Pani.
- **Ravimtaimede huvipäeval** 4.04.2009 zooloogiamuuseumis räägiti ravimtaimede tunnustest, nende kasvatamise võimalustest ja raviomadustest. Lektor Ulve Pihlik
- **Lindude huvipäeval** 22.04.2009 vaadeldi linde Ilmatsalu linnurajal. Juhendajad Margus Ots ja Riho Marja.
- Huvipäev ja muuseumiöö **“Ööhääled looduses”** toimus 16. 05.2009. Zooloogiamuuseumis tutvustas Margus Ots öölindude häáli, lähemalt sai tutvuda loodusmuuseumi roomajatega. Muuseum oli avatud kell 18-24 ja loodusmuuseumi külastas selle aasta rekordarv inimesi (895).

- Huvipäev “**Nahkhiirte öine elu**” algas 12.06.2009 kell 21 nahkhiirte tutvustusega zooloogiamuuseumis ja jätkus päraast kl 23 öö saabudes nahkhiirte vaatlemise ja kuulamisega Toomel ning Emajõe ääres. Juhendaja Matti Masing.
- **Taimede huvipäevadel “Suvised niidud ja metsad”** sõideti taimi uurima ja õppima 20.06.2009 Pühajärve ümbrusesse, 4.07.2009 Emajõe-Suursoo kaitseala Kantsi õpperajale. Juhendajad Külli Kalamees-Pani, Margit Hirv, Elo Rospel. Huvipäevad toimusid koostöös Keskkonnaameti ja RMK-ga.
- **Putukate huvipäeval** 15.08.2009 Ilmatsalu - Kärevere loodusrajal tutvuti putukaliikide, nende püügi ja kogumise meetoditega looduses. Juhendajad Mati Martin ja Aivo Tamm.
- Seente huvipäevadel esimesel päeval toimus **seeneretk metsa** 14.09.2009 seente õppimiseks ja seenenäitusele seente kogumiseks. Juhendajad Mall Vaasma ja Külli Kalamees-Pani. Seente huvipäevad jätkusid **seenenäitusega** 15-16.09.2009, kus oli eksponeeritud rohkem kui 120 seent. Viidi läbi ekskursioonid ja konsultatsioonid Mall Vaasma ja Külli Kalamees-Pani poolt. Seenenäituse külastaid registreeriti 775.
- **Teadlaste ööl** 25.09.2009 toimusid loengud, kuulati linnuhääli, viidi läbi aktiivtegevusi (roomajad, maailm läbi putukate silmade jpm). Loengut viis läbi Ivar Puura, aktiivtegevusi juhtisid erinevad juhendajad. Teadlaste ööl külastas muuseumi 362 inimest. Üritus toimus koostöös teaduskeskus AHHA jpt organisatsioonidega.
- **Raba elustiku** huvipäeval 23.10.2009 õpiti tundma rabataimi Meenikunno rabas. Juhendajad Margit Hirv ja Külli Kalamees-Pani.
- **Geoloogiline huvipäev** 14.11.2009 viis huvilised Ida –Virumaale geoloogilisele retkele. Juhendaja Tõnu Pani.
- **Talve huvipäevad** toimusid TÜ zooloogia- ja geoloogiamuuseumis 12.12.2009, kus tutvustati talvelinde, kivimeid, samblaid ja samblikke ning lemmikloomi (roomajaid, ämblikke ja tarakane), lisaks olid avatud õpitoad savist loomade valmistamine ja looduslikust materjalist jõulukaartide kujundamine. Avatud oli näitus Eesti levinumatest sammaldest ja samblikest (50 liiki). Juhendajad: Sergei Põlme, Aivo Tamm, Külli Kalamees-Pani, Veljo Runnel, Kai. Vellak, Ave Suija, Tõnu Pani, Piret Kivilo, Karin Pai, Katrin Kolnes, Liisi Rünkla)

6.5. Teadusgrantide täitmine, osalemine teadusprojektides, koostööprojektides ja -lepingutes

Rahvusvahelised koostööprojektid:

2009 aasta kevadel alanud INTERREGi projekt COBWEB - Communicating the Baltic - haarab nelja Läänemere-äärset riiki (Soome, Rootsi, Eesti ja Läti) ja 11 partnerasutust, mis kõik on seotud keskkonna ja loodusharidusega. Eestist osalevad lisaks TÜ Loodusmuuseumile ka Tartu Keskkonnahariduse Keskus, Tallinna Tehnikaülikooli Geoloogia Instituut ja Tallinna Keskkonnaamet. Juhtpartneriks on Hyria kolledž Soomest. Projekti käigus tutvuvad partnerid üksteise loodusharidusmeetodite, teaduse populariseerimis- ning teavituspriktikaga. 8.-11. september 2009 kohtusid kõik

partnerorganisatsioonid Soomes, kus kolmepäevase seminari jooksul kuulati soome teadlaste ettekandeid Läänemere keskkonnaprobleemidest, osaleti töökoosolekutel ja genereeriti ideid töötubades. Tutvuti ka Harakkasaari looduskooli ja sealsete õppemeetoditega. Projekti tulemusena valmivad TÜ Loodusmuuseumis mitmed õppematerjalid looduse mitmekesisusest ning Läänemere elukeskkonnast. Tõlgitakse ka partnerorganisatsioonide õppematerjale. Projekt kestab aastani 2011. Projekti juht on Veljo Runnel.

Rahvusvaheliselt rahastatud projektid

Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna projekti EE0018 "Estonian biodiversity database and information network supporting Natura 2000" (2008-2010) peamiseks tulemiks oli panus veebiportaali Eesti eElurikkus avamisele. Projekti juhtpartneriks on TÜ, keda esindab loodusmuuseum ning koostööpartneriteks Eesti Maaülikool, Eesti Looduseuurijate Selts ning Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehno-osakond. Projekti väljundina korraldati koos koostööpartneritega Eesti I fülogeneetika ja süstemaatika konverents, mis oli ÜRO Rahvusvahelise elurikkuse aasta avaüritus Eestis. Projekti ja andmebaaside teemat käsitleti mitmetes raadiosaadetes ja populaarteaduslikes artiklites. Projekti juht on Ivar Puura.

Eesti Teadusfondi (ETF projektid):

1. ETF grant "Liikide piiritlemine, spetsialiseerumine ja fülogeneetilised suhted lihhenikoolsete seente perekondades Abrothallus (incertae sedis, Ascomycota) ja Vouauxiomyces (Deuteromycota)" (vastutav täitja A. Suija)
2. ETF grant "Liikide piiritlemine ja nende indikatsiooniline väärtus samblike sugukonnas Parmeliaceae (lihheniseerunud kottseened)". (vastutav täitja T. Randlane, täitja E. Leppik)
3. ETF grant "Liigilise mitmekesisuse püsimise võimalused muutunud majandustegevusega märgalade taimekooslustes" (vastutav täitja K.Vellak, põhitäitja M.Sarv)

Projektid HTM kaudu riiklikus finantseeringus humanitaar- ja looduskollektsioonidele:

1. Loodusmuuseumi geoloogilised kogud (projektijuht Mare Isakar)
2. Riiklik programm: Botaanika kogud (vastutav täitja K.Vellak)
3. Riiklik programm: Mükoloogilised kogud (vastutav täitja A. Suija)

KIKi projektid:

1. Zooloogiaalased õppekursioonid noortele (2008-9). Projektijuht A.Tamm
2. Zooloogiaringi õppekursioonid (2009). Projektijuht A.Tamm
3. Huvipäevad ja noorteseminarid TÜ loodusmuuseumis (2008-9). Projektijuht K.Kalamees
4. Huvipäevad noortele ja täiskasvanutele (2009-10) Projektijuht K.Kalamees
5. Õppeprogrammide läbiviimine TÜ loodusmuuseumis Projektijuht K.Kalamees
6. Looduse mitmekesisuse õppeprogramm TÜ loodusmuuseumis. Projektijuht K.Kalamees

7. "TÜ Geoloogiamuuseumi infovahetuse ja programmide arendus II" (projektijuht Mare Isakar)
8. Õpitube toetav ekspositsioon: "Maa urimine Darwinist tänapäevani". (projekti algus 2008. a., leping tehti 2009. a. suvel ja lõpeb 2010. a. veebruaris). (Projektijuhid Mare Isakar ja Margus Ots)

Muud teadus- ja arendustöö lepingud:

1. Riikliku eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire alaprogrammi „Kaitstavad samblad“ täitmine (Vastutav täitja K. Vellak)
2. Looduskaitse väärtusega sammalde inventuur Kõrvemaa MKA-1 ja Põhja-Kõrvemaa LKS-1. 2009-2010 (Vastutav täitja k. Vellak, põhitäitja T. Kupper)

6.6. Teadusorganisatsiooniline tegevus (konverentside korraldamine, osavõtt toimetuse-kolleegiumide tööst, osalemine erinevates nõukogudes, erialastes seltsides jms)

Ühiskondlik/administratiivne tegevus:

- Rahvusvaheline Geoloogia Ajaloo Komisjon (INHIGEO) – T. Pani
- Tartu Ülikooli ajaloo komisjon – M. Isakar, J. Luig
- "Nordic Lichen Society" juhatuse liige – Ave Suija
- interneti-ajakiri "Samblasõber" toimetaja – K.Vellak
- IAB ajakiri "The Bryological Times" Eesti kontaktisik – K.Vellak
- Biodiversiteedi Konventsiooni Globaalse Taksonoomilise Algatuse Eesti kontaktisik – Ü.Reier (The Convention on Biological Diversity, Global Taxonomy Initiative national focal point for Estonia)
- Eesti TA looduskaitse komisjon – I. Puura
- Eesti TA fülogeneetika-süsteematika komisjon – U. Kõljalg (esimees), I. Puura
- UNESCO ja IUGS Rahvusvahelise Planeet Maa Aasta orgkomitee – I. Puura (haridus- ja teavitusprogrammi juht).
- Keskkonnaministeeriumi ÜRO rahvusvahelise elurikkuse aasta (2010) korraduskomisjoni liige.
- TÜ Bioloogilise mitmekesisuse tippkeskus FIBIR – I. Puura (haridus- ja teavitusprogrammi koordinator).

Kuulumine teadus- ja erialaseltsidesse:

- Eesti Looduseuurijate Selts – Tegevliikmed M. Isakar, T. Pani, A.Kalda, S.Eilart. Ü.Reier, E.Kukk, (botaanilise terminoloogia ja eestikeelsete taimenimede komisjoni liikmed), K.Vellak, K. Kalamees-Pani, U. Kõljalg, M. Ots (raamatukogukomisjoni liige), I. Puura (teoreetilise bioloogia sektsiooni ja loodushariduse komisjoni esimees).
- Eesti Paeliit – M. Isakar
- Eesti Muuseumiühing – T. Pani
- Eesti Geoloogia Selts – T. Pani (volikogu liige)
- Eesti Ornitoloogiaühing – M. Ots (nõukogu aseesimees ja linnuharulduste komisjoni esimees, MTÜ Estbirding juhatuse esimees), K. Kalamees-Pani

7. Õppetöö

7.1. Muuseumipedagoogiline töö

Õppeprogrammid kokku: 44 gruppi 756 osalejale, sh:

Linnud	12 gruppi
Putukad	5
Okaspuud	4
Lemmikloomad	4
närilised	3
vee-elustik	11
loomad talvel	1
looduse mitmekesisus erinevates kooslustes	3
zooloogiamuuseum	1

Koolitused viidi läbi nii muuseumis kui looduses.

Õppeprogramme ja muuseumitunde juhendasid: Külli Kalamees, Sergei Põlme, Aivo Tamm, Margit Hirv.

Töötati välja **2 uut programmi:** „Loomastiku mitmekesisus“ ja

„Looduse mitmekesisus erinevates kooslustes“ (Küllil Kalamees, Aivo Tamm, Veljo Runnel).

Koolitused õpetajatele: kokku 32 õpetajat, 2 koolitus 3 õppepäeval

Looduse mitmekesisus erinevates kooslustes	18 osalejat	2 õppepäeva	16h väliõpe
Õpetajate infopäev loodusmuuseumis	14 osalejat	1 õppepäev	8 h ZM GM

Programmid, koolitused ja huvipäevad olid KIKi projektide toel osalejatele tasuta.

Loodusmuuseumi koolitusi õpetajatele juhendasid:

- Külli Kalamees-Pani: Koosluste õppeprogramm, õppemeetodid koosluste õppel. Koolitus „Looduse mitmekesisus erinevates kooslustes“ 8 h, 18-19.09.2009. Meenikunnos.
- Evelin Saarva, Ell Tuvike: Eesti koosluste ülevaade ja kasvukohatüübid. Koolitusel „Looduse mitmekesisus erinevates kooslustes“ 8 h, 18-19.09.2009. Luual ja Saarel.
- Külli Kalamees-Pani: Loodusharidus TÜ loodusmuuseumis ja õppeprogrammide ülevaade 16.03.2009. Õpetajate infopäev loodusmuuseumis
- Aivo Tamm: Näriliste ja putukate programm 16.03.2009. Õpetajate infopäev loodusmuuseumis
- Andrei Miljutin: Imetajad maailmas 16.03.2009. Õpetajate infopäev loodusmuuseumis
- Tõnu Pani: Geoloogiamuuseum 16.03.2009. Õpetajate infopäev loodusmuuseumis
- Mare Isakar: Geoloogiamuuseum 16.03.2009. Õpetajate infopäev loodusmuuseumis

Muu õppetöö:

- M. Isakar õpetas TÜ Ökoloogia ja Maateaduste Instituudi (LOOM) üliõpilastele ainet "Geoloogiline fotograafia ja meediakasutus" LOOM.03.056 (2 ainepunkti).
- T. Pani õpetas bioloogia-geograafiateaduskonna üliõpilastele kevadsemestril aineid Gemmoloogia TÜ Ökoloogia ja Maateaduste Instituudi (LOOM) üliõpilastele; Eesti Kunstiakadeemia metalli- ja ehtekunsti üliõpilastele geoloogiat.; kivimeid ja maastikke õpetajate õuesõppe koolitusel juunis Luual.
- K. Kalamees-Pani viis läbi praktilist õpet zooloogiamuuseumis "Eesti fauna" ja "Eesti flora" Tartu Kutsehariduskeskuse loodusturismi õpilastele veebruaris ja septembris; vee-elustiku praktikumi vene õpetajatele õuesõppe koolitusel Tartu Keskkonnahariduse Keskuses septembris ja oktoobris; lindude, vee-elustiku ja taimede õpet õpetajate õuesõppe koolitusel Luual juunis ja augustis.
- Tamm ja J. Luig viisid läbi putukate õppe õpetajate õuesõppe koolitusel juunis Luual.
- Pärnu Koidula Gümnaasiumi 10c klassi õpilastele (36 õpilast) TÜ Loodusmuuseumi botaanika- ja mükoloogiamuuseumi soontaimede herbariumi tutvustamine (M.Hirv)

7.2. Üliõpilaste juhendamine

- Liisa Lang. "Skeletiapatiit fossiilsete ja retsentsete hulkraksete toeses". Doktoritöö (Juhendajad T.Meidla, I.Puura)
- Liisa Kübar. Turbasammalde uurimise ajaloost ja tänapäevane taksonoomia. Bakalaureusetöö (Juhendaja K. Vellak)
- Mari Müür. Kuivendamise mõju märgalade taimekooslustele ning nende taastamine. Bakalaureusetöö. (Juhendaja K. Vellak)
- Aglis Part. Sammalde mitmekesisust määravatest tingimustest metsas. Bakalaureusetöö. (Juhendaja K. Vellak)
- Tiina Sööt. Konsortsiumi mõiste ökoloogias. Bakalaureusetöö. (Juhendajad Kalevi Kull, Ülle Reier)
- Eesti Maaülikooli vahetusprogrammi Iiri üliõpilaste praktika juhendamine muuseumis. Koordineeriv üksus näituste ja loodushariduse osakond. Juhendajad: Külli Kalamees, Aivo Tamm, Andrei Miljutin, Jaan Luig, Tõnu Pani 2 nädalat märtsis 2009)
- TLÜ Rakvere kolledži Maris Maasik bakalaureusetöö Õuesõpe Tartu lasteaedades. Juhendaja Külli Kalamees
- BMM herbaarmaterjale, viljade kogu, soontaimede herbaalehti (peamiselt V.Masingu kogutud Austraalia taimi, Üldherbariumi sõnajalgtaimi) on kasutatud järgmistes loengutes:
 - 20.04-28.05.2009 LOOM.01.004 Soontaimede mitmekesisus ja levik (õppejõud Ü. Reier) 10 2-tunnist loengut, 15 üliõpilast.

- LOOM.01.022 Eriala teadustöö metoodika botaanikas (õppejõud Ü.Reier, K.Vellak, E. Kukk). 3+2 magistrantidele soontaimede, sammalde ja vetikate herbaariumi kasutamisevõimaluste tutvustamine.
- 29.05.09 Paide Gümnaasiumi 6.klass 21 õpilast ja 2 õpetajat (Ü. Reier). 2 õppetundi looduskallakuga klassile teemal "Park kui ökosüsteem ja kohastumused taimeriigis". Näited TÜ Loodusmuuseumi botaanika- ja ökoloogiamuuseumi kogudest ja TÜ Botaanikaiaia eluskollektsioonist.

8. Teabetöö

8.1 Üritused avalikkusele

Muuseumiöö

Teadlaste öö

Loodusmuuseumi huvipäevad (**17 huvipäeva**, vt täpsemalt aruande p 6.4.)

M. Isakar esines 24. märtsil Tallinna Ülikooli Raamatukogus ettekandega Armin Öpiku elust ja tegevusest konverentsil "**Eesti teadlased paguluses**". Konverentsi organiseerisid Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu väliseesti kirjanduse keskus ja Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu. Üritusest ilmus 17.04.09 artikkel "Eesti teadus paguluses" ajalehes "Mante & Manu". Sügisel ilmus konverentsil ettekantud artiklitest kogumik "Eesti Teadlased paguluses", Tallinn, Tallinna Ülikooli Kirjastus.

22. mail avati Rakvere Gümnaasiumis piduliku konverentsiga akadeemik Karl Orviku büst. M. Isakar esines ettekandega Karl Orviku teaduspärandist. Üritusest tegi ülevaate "**Orviku büst jälle püsti**" ka ETV, mida näidati samal päeval Aktuaalses Kaameras. Üritusest ilmus 25.05.09 artikkel "Rakvere gümnaasiumis avati geoloog Karl Orviku büst" ajalehes "Virumaa Teataja".

Näitus "**Inno Salasoo 80**" Tartus Veski tn. 4 EMÜ Baeri majas: Inno Salasoo (Austraalia keemik ja botaanik) 80.juubeli puhul panime välja kümnekond herbaarlehte tema isa Hugo Salasoo (Austraaliasse emigreerunud rohuteadlane ja botaanik) poolt 1991.aastal TÜ herbaariumile annetatud Austraalia herbaariumi hulgast (Ü.Reier, M.Hirv, S.Eilart, A.Kalda).

Näitus "**Eestikeelsete taimenimede kujunemine TÜ botaanikaaias**" (A.Kalda, S.Eilart, Ü.Reier).

8.2. Konsultatsioonid, päringutele vastamine

Vastatud 2-3 korda nädalas päringutele Eestist ja välismaalt.

8.3. Muuseumi kajastamine meedias

25. oktoobril oli ETV eetris muuseumi- ja mäluksuultuuri saatesarja "**Asja mõte**" saates kesksel kohal ka TÜ loodusmuuseum. Saate režissöör on Aile Ellmann, toimetaja Katrin

Seppel ja produtsent Ene-Maris Tali. Saate pikkus oli u 30 min, TÜ loodusmuuseumis oli umbes pool saadet (lisaks ka TÜ ajaloomuuseum ja Eesti loodusmuuseum).

Muuseumi korraldatud konverentside ja elurikkuse andmebaasi teemal on toimunud mitmeid raadiosaateid Kuku raadios („Kukkuv õun“, intervjuud ja Vikerraadios („Labor“) Urmas Kõljala ja Ivar Puuraga.

8.4. Reklaam ja messid

Haridusalaste koolituste, huvipäevade ja õppeprogrammide info on ilmunud pidevalt Tartu Postimehe teadete lehel ürituste rubriigis, samuti erinevates listides nagu loodusaeg, ELUS, koolide lista, Tartu koolide ja õpetajate listides. Tartu Kesakonnahariduse Keksuse ja muuseumide listides, TÜ siselistis ja üle-eestilises keskkonnahariduse kodulehel ja vastavates listi uudistes www.keskkonnaharidus.ee

9. Hoiu- ja kogumistö

9.1. Põhifondi struktuur ja osade arvuline suurus

Geoloogiamuuseumi põhifond seisuga 31. detsember 2009:

1. Paleontoloogilised kogud sisaldavad ligikaudu 36 000 kivistist
2. Litoloogilised kogud umbes 9200 kivimpala
3. Aluskorra kivimeid 3100 näidist
4. Kivimid ja mineraalid ligikaudu 22 100
5. Meteoriidid 168
6. Fotod, negatiivid 8600 tasafilmi ja filmi
7. Arhiiv 900 säilikut
8. Varia (kipskopiad, geoloogilised esemed) 240

Zooloogiamuuseumi põhifond seisuga 31. detsember 2009:

1. Imetajate nahkade põhikogu – 2123 eks.
2. Linnunahkade põhikogu
Buturlini linnunahkade kogu – 1775 eks.
Eesti linnunahkade kogu – 6500 eks.
3. Alamate vertebraatide põhikogu
Kahepaiksete ja roomajate põhikogu (sh ekspositsioon) – 520 eks.
Kalade põhikogu (sh ekspositsioon) – 1188 eks.
4. O.Koch'i ooloogiline kogu – 12914 eks.
5. Ooloogiline põhikogu (sh ekspositsioon) – 3000 eks.
6. Osteoloogiline põhikogu (sh ekspositsioon) – vähemalt 60000 eks.
7. Lindude ekspositsioon – 979 eks.
8. Imetajate ekspositsioon – 425 eks.
9. Võrdleva anatoomia ekspositsioon – 190 eks.
10. Selgrootute (va limused, putukad) ekspositsioon – 254 eks.
11. Malakoloogilised kollektsioonid (sh ekspositsioon) – 82752 eks.

12. Entomoloogiline põhikogu (sh ekspositsioon) – 90095 eks.
13. Endel Mäe entomoloogiline kollektioon - 20000 eks.
14. Kokku prepareeritud materjale – vähemalt 262715 eks.
15. H.Remmi jt määratud prepareerimata materjalid vatikihtidel – 200000-300000 eks.

Botaanika- ja mükoloogiamuuseumi põhifond seisuga 31. detsember 2009:

1. Algoloogilised kogud sisaldavad ca 1000 makrovetikate herbaarlehte ning samapalju on ka mikrovetikate proove. Vetikate ikonoteek sisladab ca 14 000 kartoteegilehte.
2. Lihhenoloogilises herbaariumis on hinnaguliselt 77 000 eksemplari (herbaarümbrikku). Samblike kogu on jagatud kaheks – Eesti samblike herbaarium (ca 42 000 eksemplari) ja üldherbaarium (ca 35 000) eksemplari.
3. Sammalde herbaarium sisaldab ca 22 000 eksemplari, neist ajaloolised kogud siasladavad umbes 8000 eksemplari.
4. Soontaimede herbaariumis on 2009.a. 31.dets. seisuga 70086 herbaarlehte Eesti Herbaariumis ja liike 2379. 2009. aastal lisandus 1840 herbaarlehte, sealhulgas 9 herbaariumile uut liiki (peamiselt pargi puittaimed). Üldherbaariumi suurus on endiselt hinnanguline (ca 200 000 herbaarlehte ja ca 12000 taksonit).
5. Seente kollektioon sisaldab ca 10 000 eksemplari.

9.2. Põhikogu täiendamine

Geoloogiamuuseumi põhikogusse registreeriti kokku 3899 säilikut (neist 1400 uut), 33 uut kollektiooni ja sealhulgas 2 holotüüpi ja 26 paratüüpi. Tegelikult lisandus üle 200 tüübi, kuid enamuse neist moodustasid TTÜ GI tagasi saadud 1921-1940. aastatel TÜ õppejõudude poolt kirjeldatud tüüpeksemplarid.

Filmiti 2 videofilmi (Koidula piiripunkti ehitusel paljandunud Ülem-Devoni liivakividest ja Raul Lusia dinosauruste näitusest).

Botaanika- ja mükoloogiamuuseumi põhifondi juurdekasv 2009 aastal: kokku 2210 soon- ja sammaltaime eksemplari, seente kogusse lisandus 2627 seene ja lihheniseerunud seene (sambliku) eksemplari. Kokku täienesid BMM kollektioonid 4837 eksemplariga, sealhulgas 9 holotüüpi, 5 isotüüpi ja 1 epitüüp.

Zooloogiamuuseumi põhifondi lisandus Linda Pootsi pisiimetajate nahkade, koljude ja linnunahkade kogu annetusena, kokku 30 eksemplari. Märt Keskküla annetas muuseumile 31.augustil 2009.a. Ristna rannast leitud mõõkkala, mis praegu on sügavkülmikus ja ootab prepareerimist. Ülo Väli annetas muuseumile hübriidse konnakotka, mis on samuti külmikus ja millest valmistatakse teaduslik nahk.

9.3. Põhifondi inventuurid kogude lõikes:

- Algoloogiline kogus lisandus vetikate herbaariumisse 11 uut proovi ja kuivatatud materjali ja ikonoteeki täiendati 25 kaardi ja liigi kirjeldusega. Revideeritud on umbes

200 ikonoteegi lehte perekonna *Staurodesmus* liikide kohta. Rootsist (Uppsalast) saadi annetusena K.Thomassoni algoloogia ja limnoloogia alast kirjandust sisaldav raamatukogu. Raamatukogusse kuuluvad ekseplarid on temaatiliselt sorteeritud, sealjuures on vetikate süstemaatikat käsitlev osa juba riulitele paigutatud ning kasutatav.

- 2009.a. samblikke kogusse lisandus 1339 herbaarümbrikku s.h. neli isotüüpi ja 50 eksemplari eksikaate kogust "Lichens of Eastern North America Exsiccati" (fasc. VII, nos. 301-350). Sammalde herbaariumisse lisandus 2009. aastal 370 eksemplari, neist 32 herbaariumile uut taksonit. Mükoloogiliste kogude korrastamise käigus leitud samblaproovid anti üle sammalde kogule (20 eksemplari A. Minkeviciuse eksikaatkogu (kogutud 1928-1935) ning 71 eksemplari Venamaa samblaid).
- Eesti soontaimede herbaariumi liideti 1840 herbaarlehte (sh uusi liike 9) (A.Kalda, S.Eilart). Annetusena lisandus V.Sirgo 1937.a. kogutud 100eks.-ga ravimtaimede herbaarium *Herbarium pharmaceuticum*. Üldherbaariumi on liitmisel u. 120 Lõuna-Aafrika Vabariigist toodud taimeliiki (K.Orav). Viljade kogusse lisati 28 liiki (M.Hirv). Viljad on toodud Mehikost, Saksamaalt, Borneost, Malaisiast, Austriast ja Lõuna-Aafrika Vabariigist.
- Seente kogusse lisandus 2009.a. 1288 eksemplari s.h. üheksa holo-, üks iso- ning üks epitüüp. Seente eluskultuuride kogusse lisandus u. 180 isolaati.
- Geoloogilisse andmebaasi SARV registreeriti 2009. aastal 5104 originaalmaterjali ja mineraalide töödeldud fotot. Uusi leiukohti registreeriti 267, juba sisestatud eksemplaride leiukohtadele lisati koordinaate ja stratigraafia. Registreeriti 14 uut publikatsiooni ja käsikirja, 16 uut isikut ja asutust. Fotografeeriti 15 geoloogilist objekti ja paljandit (pilte kokku 776). Skaneeriti 2723 A. Rõõmusoksa originaalmaterjali kujutisega tasafilmi, millest osa seostati andmebaasis olevate kirjetega.

9.4. Restaureerimine ja konserveerimine.

Botaanika- ja mükoloogia kogudes teostatkse aasta ringselt kollektsioonide tavapärasest hooldust ja jooksvalt laekuva materjali monteerimist ja liitmist. Toimub soontaimede herbaariumi (alates XIX s.) kriitiline läbitöötamine, nende korrastamine ja liitmine EH-sse ja/või temaatilistesse herbaariumidesse. Läbi vaadati 10 erinevat kogu (A.Kalda, S.Eilart). Koostati F.S. Morgensterni herbaariumi nimestik ja lühike ülevaade herbaariumist (A.Kalda). Viljade kogu: tepsid/karbid ja etiketid on 2009. aastal saanud 31 varasematel aastatel toodud liiki (M.Hirv). Seemnete kogu: aprillis seemnete kogule nimekirja koostamine (M.Hirv). Korrastati osakonnas (muuseumis) säilinud dokumente, mis praeguseks on arvutisse salvestatud. Nende hulgas on ka herbaariumisse puutuvaid dokumente, nt eksikaat Eesti taimed (A.Kalda). 2 Bunge herbaariumi eksemplari, üldherbaariumist *Adonis flammea* 14 eksemplari, *Senecio* 6 eksemplari (M.Hirv) ja seoses KeyToNature projektiga 124 herbaareksemplari (K.Orav).

Geoloogiamuuseumis korrastati ülikoolist pensioneerunud kolleegide foto- ja negatiivikogusid (E. Lõokene, A. Loog, A. Oraspõld, A. Rõõmusoks, T. Kuuspalu), kokku üle 1400 ühiku. Sorteeriti ja paigutati arhiivi A. Rõõmusoksa ja A. Loogi muuseumisse üleantud tööalased materjalid. Nende läbitöötamine on veel pooleli.

9.5. Hoiutingimuste parandamine.

Geoloogiamuuseum

Kollektsioonide säilitus- ja hoiutingimused paranesid tänu ühiskasutuses olnud ruumide vabastamisele TÜ geoloogia osakonna poolt. Muuseum sai enda käsutusse kaks fondiruumi (47,5 m²; 29 m²) ja lõikamis-lihvimislabori (13,9 m²).

Botaanika- ja mükoloogiamuuseumi soontaimede herbaariumisse osteti ratastel liikuv herbaarlaud ning täiendatud on viljade hoidmiseks vajaliku karpide ja topside varu. Sammalde herbaariumisse ostetud binokulaarluubi ostmist on toetati loodumuuseumi rahadest.

9.6. Töö andmebaasidega

Ülikooli loodusmuuseumi eestvedamisel avati veebiportaal eElurikkus (<http://elurikkus.ut.ee/>), mis koondab ühte kohta Eesti eluslooduse andmestiku ning mis avab spetsialistidele ja avalikkusele ligipääsu loodusmuuseumi ja teiste Eesti teadusasutuste kollektsioonide andmebaasidele. eElurikkuse kodulehel kuvatav informatsioon pärineb enam kui kümnest taksonoomia, ökoloogia, fülogeneetika, ja looduskaitsese alase andmebaasist, mille omanikeks on üksikisikud, töörühmad või asutused ning mis on üles ehitatud ühisele andmebaaside platvormile UNITE.

Oluliselt arendati edasi veebi-töölaua PlutoF funktsionaalsust. PlutoF on mõeldud loodusteaduslike andmebaaside haldamiseks, sh. andmete veebi põhiseks sisestamiseks, vaatamiseks, täiendamiseks ja analüüsimiseks. PlutoF talletab andmed UNITE platvormile. PlutoF sobib biosüsteematikutele, ökoloogidele, elurikkuse uurijatele, looduskaitsjatele jt. uurimisandmete haldamiseks alates välitöödest kuni molekulaarsete analüüsideni. 2009.a. lõpus oli veebi-töölaua enam kui 140 registreeritud kasutajat (2008.a. lõpus 80 kasutajat).

Veebiportaali avamist toetas olulisel määral Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna projekt EE0018 "Estonian biodiversity database and information network supporting Natura 2000" (2008-2010).

Geoloogiamuuseum

Geoloogilise andmebaasi SARV registreeriti 33 uut kollektsiooni. Põhikogusse registreeriti kokku 3899 säilikut. Laene vormistati 5, kokku laenati välja 42 säilikut. Fotografeeriti originaalmaterjali ja mineraale, pilte töödeldi kokku 5104. Uusi leiukohti registreeriti 267, juba sisestatud eksemplaride leiukohtadele lisati koordinaate ja stratigraafiliat. Registreeriti 14 uut publikatsiooni ja käsikirja, 16 uut isikut ja asutust. Need andmed on veebi-põhise kasutajaliidese (<http://sarv.gi.ee/tug/search/>) kaudu kättesaadavad. Fotografeeriti 15 geoloogilist objekti ja paljandit (pilte kokku 776). Skaneeriti 2723 A. Rõõmusoksa originaalmaterjali kujutisega tasafilmi, millest osa seostati andmebaasis olevate kirjetega.

Botaanika- ja mükoloogiamuuseum

Algoloogilises kogus on koostatud 24 abistavat tabelit Eestis esinevate PlutoF

andmebaasi sisestatavate vetikaliikide andmete kontrollimiseks. PlutoF baasi on sisestatud eelnevalt kontrollitud andmed 2160 taksoni esinemisest ning 54 kirjandusallika kirjet. Andmebaasi kantud ca 500 eelnevalt kontrollitud kirjet perekonna *Scenedesmus* liikide kohta ning ca 100 kirjet ikonoteegi kaardilt.

- Soontaimede herbaariumisse osteti ratastel liikuv herbaarlaud ning täiendatud on viljade hoidmiseks vajaliku karpide ja topside varu.
- Sammalde herbaariumisse ostetud binokulaarluubi ostmist on toetati loodumuseumi rahadest
- Sammalde herbaariumis on sisestatud andmebaasi 679 kirjet lehtsammalde sugukonnast *Dicranaceae*, *Mniaceae* ja *Amblystegiaceae*. Aasta lõpuks oli andmebaasistatud 4261 Eestist pärist sambaleksemplari. Täiendatud on samblaid puuduvate kirjandusallikate andmebaasi ning tehtud on 12476 liigisisestust 298 kirjandusallika alusel (täitja M.Leis).
- Soontaimede herbaariumis on digitaliseeritud 1410 herbaareksemplari (K.Orav, H.Sepman, M.Hirv), 9 skaneeritud herbaarlehe pilti (M.Hirv). 20 andmebaasis olevale herbaareksemplarile (*Myosotis*) on juurde lisatud artikkel (Pihu et a. 2009) ja seotud geenipanga leheküljega (M.Hirv).
- Andmebaasi on täiendatud uute taime sugukonna, perekonna ja liigi nimedega (u.418 nime, lisaks sünonüümide lisamine) (K.Orav).

Zooloogiamuseum

Korrastati ulatuslik maailma imetajate andmestik (üle 5000 liigi), kavandades selle ühendamist loodusemuuseumi andmebaasiga.

9.7. Laenutused muuseumikogust (püsi- ja ajutised näitused, huviliste päringud, uurijad).

Koostati botanika- ja mükoloogiamuuseumi kollektsoonidele ühtne laenude väljastamise vorm koos eesti ja inglise keelsete laenutingimustega. Kohapeal kogude kasutamise lihtsustamiseks on koostatud kogude kasutamise juhend.

Lihhenoloogilisest kogust on 2009. a. välja laenatud 14 eksemplari, uurimistöö tarbeks on teistest herbaariumitest laenuks võetud 8 eksemplari.

Sammalde herbaariumis töötas aasta jooksul lisaks määramisega tegeleavatele kraadiõppuritele 3 teadlast Eestist. Teadustööks on tesitest herbaariumitest laenatud 141 eksemplari perekonnast *Conocephalum*.

Soontaimede herbaarium: 14 soontaimede herbaarlehte on välja laenatud teistele kogudele ning 8 eksemplari on sisselaenatud Rootsi Riigimuuseumist.

3.-4.03.2009 töötas herbaariumis Jaapanist Akiyama Shinobu (National Museum of Nature and Science (Riiklik Loodusemuuseum), töö herbaarkogudega (*Balsaminaceae*, *Lespedeza*)) ja Hideaki Ohba (Tokyo Ülikooli Muuseum, töö herbaarkogudega (Bunge, Maximowitch, *Crassulaceae*)).

16.11.2009 Lätist Gunta Jurševska ja Pēteris Evarts-Bunders (Daugavpils Ülikoolist). Eesti teadlastes töötas 2009. aastal herbaariumis 1 Ülikooli Teaduskeskuse töötaja, 3

üliõpilast ja 1 fotograaf (pildistamise eesmärgil).

Koostöös Läti Bioloogiainstituudi töötajatega (Dr Viesturs Sulcs, Ieva Rurane Botaanika laboratooriumist) prof. A.Bunge ja kaastööliste poolt Liivimaalt 19. sajandil kogutud herbaareksemplaride leiuandmete kaasajastamine. Materjal saadeti peale kirjavahetust aprillis Lätti täpsemaks uurimiseks (Ü.Reier, M.Hirv, S.Eilart).

19.02.2009 Rootsi Loodusmuuseumist saadeti meile vahetusena 13 *Euphrasia* herbaareksemplari.

Geoloogiamuuseumi kogust anti 2009. aastal uurimiseks välja kivistisi Uppsala Ülikooli, prof. J. S. Peel'ile ja dr J-O. R. Ebbestadile, Ohio Riikliku Ülikooli Ortoni Geoloogiamuuseumisse dr W. I. Ausichile, Belgia Loodusteaduste Instituudi Paleontoloogia osakonda Dr. Paul Sartenaer'ile, TTÜ Geoloogia Instituudi teaduritele (dr Elga Kurik, dr Linda Hints, dr Helje Pärnaste, akad D. Kaljo).

9.9. Töö ülikooli ajaloolise väärtusega esemete registriga

Osavõtt ülikooli kultuuripärandi komisjoni tööst (J.Luig ja M. Isakar)

10. Personali areng

10.1. Enesetäiendamine

M.Hirv: 27.07-02.08.2009 Oulanka Research Station, Oulanka rahvuspark, Oulu Ülikool, Soome (finantseeris LAPBIAT).

DK.0006 Ülikooli pedagoogiline praktika 3EAP (Eesti Maaülikool) PK.0010 Rakendusbotaanika 9EAP(Eesti Maaülikool)

K.Vellak: 03.12.-11.12. Töö Stockholmi Riigimuuseumis. Aafrikast kogutud samblaproovide ja Eestile kriitiliste samblaproovide määramine (fin.allikas GLOOM 7387).

M. Hirv: 21-24.05.2009 Plant population biology in a changing world, Bern, Šveits. Posterettekannet (finantseeris DoRa).

K. Vellak & A. Suija: 6-12.07. 2009. SPNHC Congress 2009, Leiden, Holland.

M. Isakar osales 3. aprillil Eesti Geoloogiakeskuse XVII Aprillikonverentsil "Unustatud maavarad" Tallinnas

Kõik muuseumi töötajad osalesid konverentsil "Elurikkuse päritolu ja informaatika", mis toimus 24.-25. nov. 2009, Tartus.

Külli Kalamees-Pani osales Eesti Vabaharidusliidu Täiskasvanute õpetaja androgoogika kursuse õppepäevadel jaanuar-detsember 2009.

Külli Kalamees-Pani osales Tartu Keskkonnahariduse Keskuse loodusõppe metoodika kursusel jaanuaris, mais ja oktoobris 2009 (32 h).

Külli Kalamees-Pani osales VVVS loodushariduse ja õuesõppe juhendamise ja metoodika kursustel 2009.a. (40 h).

